

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ MASTER

**Η εφαρμογή του Κανονιστικού Πλαισίου
της Βασιλείας ως μέσο διασφάλισης
της βιωσιμότητας των τραπεζών.
Μια κριτική αξιολόγηση
της αποτελεσματικότητας της Βασιλείας
κατά την περίοδο της πρόσφατης κρίσης.**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: Μάντζιου Μαρία

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Απόστολος Γ. Χριστόπουλος

Αθήνα, Ιούνιος 2015

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ MASTER

**Η εφαρμογή του Κανονιστικού Πλαισίου
της Βασιλείας ως μέσο διασφάλισης
της βιωσιμότητας των τραπεζών.
Μια κριτική αξιολόγηση
της αποτελεσματικότητας της Βασιλείας
κατά την περίοδο της πρόσφατης κρίσης.**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: Μάντζιου Μαρία

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Απόστολος Γ. Χριστόπουλος

Αθήνα, Ιούνιος 2015

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες σημαντικές διαρθρωτικές μεταβολές συνέβαλαν στην ανάπτυξη και στη δημιουργία ενός νέου πλαισίου χρηματοοικονομικών βάσεων και κανόνων, στη λειτουργία και την εξέλιξη των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Η απελευθέρωση των αγορών μαζί με την νομισματική ενοποίηση καθώς επίσης και μία σειρά νέων θεσμών, όπως οι διεθνείς τραπεζικοί κανονισμοί και οι εποπτικές αλλαγές που επήλθαν, συνέβαλαν στην ανάπτυξη μιας νέας ευρωπαϊκής χρηματοοικονομικής λογικής .

Η ομαλή οικονομική λειτουργία έγκειται, στο μεγαλύτερο ποσοστό της, στην εμπιστοσύνη των πολιτών απέναντι στους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Παράλληλα οι ρυθμιστικές παρεμβάσεις των εποπτικών αρχών έχουν ως βασικό άξονα την ενδυνάμωση αυτής της σχέσης μέσω της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος .

Πολλές αδυναμίες, όπως η ανάληψη υπέρμετρων κινδύνων από τις τράπεζες, η ασύμμετρη πληροφόρηση καθώς επίσης η πολυπλοκότητα των συναλλαγών, ο κερδοσκοπικός χαρακτήρας των τραπεζικών ιδρυμάτων και η αδιαφάνεια καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για τραπεζική εποπτεία .

Ενδεχόμενη έλλειψη ρευστότητας ή φερεγγυότητας στα τραπεζικά ιδρύματα είναι επόμενο να έχει αρνητικές επιπτώσεις στη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος καθώς είναι πολύ πιθανό να οδηγήσει σε αλυσιδωτές αντιδράσεις και να επηρεάσει το σύνολο της οικονομίας (domino effect),

Επομένως, βασικό μέλημα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι η εξασφάλιση των απαιτούμενων κεφαλαίων για την κάλυψη όλων των πιθανών κινδύνων. Η εποπτεία μέσω του ελέγχου της κεφαλαιακής επάρκειας είναι ένα από τα βασικότερα μέτρα των εποπτικών αρχών.

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης είναι η έρευνα πάνω στην εφαρμογή του πλαισίου της Βασιλείας ως μέσου διασφάλισης της βιωσιμότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Μια έρευνα και κριτική αξιολόγηση για την αποτελεσματικότητα της Βασιλείας πάνω στην πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση.

ΣΥΝΟΨΗ

Αρχικά γίνεται μια σύντομη αναφορά στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και πώς αναπτύχθηκε ο τραπεζικός κλάδος την Ελλάδα. Παράλληλα παρουσιάζονται οι πιο σημαντικές οικονομικές κρίσεις και η σύνδεσή τους με το πλαίσιο λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Στη συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι λόγοι ύπαρξης εποπτικών μηχανισμών στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και ο τρόπος λειτουργίας τους. Πιο συγκεκριμένα αναλύονται τα Σύμφωνα Βασιλείας, δίνοντας έμφαση στους τρεις πυλώνες που διέπουν τη Βασιλεία II και παρουσιάζεται πλήρως το νέο πλαίσιο της Βασιλείας III.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μία αναφορά – κριτική στην επίδραση του πλαισίου της Βασιλείας στη χρηματοοικονομική αποτελεσματικότητα και σταθερότητα. Εξετάζονται οι λόγοι που επέβαλλαν τη δημιουργία νέων συμφωνιών, αναθεωρημένων για την κάλυψη των ατελειών και των παραλείψεων των πρώτων κανόνων.

Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αίτια της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης που ταλανίζει μέχρι τις μέρες μας το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης και ιδιαίτερα την Ελλάδα. Αναλύονται οι λόγοι και οι συνθήκες οι οποίες επέτρεψαν την εξάπλωσή της παγκοσμίως, Γίνεται κριτική αξιολόγηση και εξετάζεται κατά πόσο το πλαίσιο της Βασιλείας συμβάλλει θετικά, τόσο στον τραπεζικό τομέα όσο και στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα ως σύνολο, αν είναι σε θέση δηλαδή να προλάβει προβλήματα που εμφανίζονται στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος ή αν επιχειρεί απλώς να τα επιλύσει εκ των υστέρων.

SYNOPSIS

In the beginning, a brief analysis of the financial system takes place with reference to the banking sector in Greece and how it has developed. The most important economic crises are presented, along with their connection with the financial institutional framework.

In addition, in the second chapter the “raison d'être” of supervisory mechanisms for the financial institutions and the way they function come to light. In particular, the Basel Agreements are analyzed, emphasizing on the three pillars that govern Basel II, and the new Basel III framework is fully presented.

The third chapter is a review of the influence of the Basel framework on financial effectiveness and stability. The reasons that made new agreements, revised enough to cover imperfections and failures of the first rules, inevitable are considered.

Finally, in the fourth chapter the causes of the recent financial crisis that shakes Europe and especially Greece nowadays and the conditions that allowed its global contagion are examined. A critical evaluation of the framework with regard to its positive contribution, not only in the banking sector, but in the international financial system as a whole also is made and an approach to answer the questions of whether problems in the banking system are deterred through these accords or they are resolved in retrospect is attempted.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Εισαγωγή</i>	3
<i>Περίληψη</i>	4
<i>Synopsis</i>	5
<i>Περιεχόμενα</i>	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Χρηματοπιστωτικό Σύστημα & Οικονομικές Κρίσεις	8
1.1 Χρηματοπιστωτικό Σύστημα.....	8
1.2 Ιστορία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος.....	9
1.3 Ιστορική Αναδρομή Χρηματοοικονομικών Κρίσεων.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:Εποπτεία Τραπεζών	15
2.1 Γενικά περί εποπτείας.....	15
2.1.1 Νέες τάσεις και προτάσεις για την εποπτεία των τραπεζών.....	16
2.1.2 Σύσταση της Επιτροπής της Βασιλείας.....	19
2.2 Σύμφωνα Βασιλείας	23
2.2.1 ΒΑΣΙΛΕΙΑ I.....	23
2.2.2 ΒΑΣΙΛΕΙΑ II.....	26
2.2.2.1 Βασιλεία II ανά πυλώνα.....	28
2.2.2.1.1 Πρώτος πυλώνας (Pillar I).....	28
2.2.2.1.2 Δεύτερος Πυλώνα (Pillar II)	35
2.2.2.1.3 Τρίτος Πυλώνας (Pillar III).....	36
2.2.3 ΒΑΣΙΛΕΙΑ III.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Θεωρητική Ανάλυση Της Αποτελεσματικότητας της Βασιλείας ...45	
3.1 Κριτική στη Βασιλεία I.....	45
3.2 Κριτική στη Βασιλεία II.....	46

3.2.1 Η Επίδραση της Βασιλείας II Στη Χρηματοοικονομική Αποτελεσματικότητα και Σταθερότητα.....	49
3.3 Κριτική στη Βασιλεία III.....	55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Χρηματοπιστωτική Κρίση 2008.....	57
4.1 Χρηματοοικονομική Κρίση – Αίτια.....	57
4.2 Μελέτη Περίπτωσης.....	61
Συμπεράσματα.....	68
<i>Επίλογος.....</i>	<i>73</i>
<i>Βιβλιογραφία.....</i>	<i>75</i>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Χρηματοπιστωτικό Σύστημα & Οικονομικές Κρίσεις

1.1 Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

«Το νομισματοπιστωτικό σύστημα αποτελείται από ένα σύνολο θεσμών, οργανισμών και αγορών, που λειτουργούν ως "ενδιάμεσοι" μεταξύ των πλεονασματικών και των ελλειμματικών οικονομικών δραστηριοτήτων και μονάδων».¹

Η ποιοτική βελτίωση και η ποσοτική αύξηση των υπηρεσιών που παρέχει το χρηματοπιστωτικό σύστημα συμβάλλουν στην ενδυνάμωση της αποταμιευτικής συμπεριφοράς των ατόμων, καθώς γίνεται ορθότερη αξιοποίηση των αποταμιεύσεων με νέους τρόπους τοποθέτησής τους.

«Η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι ένας βασικός όρος για την κατάλληλη διοχέτευση των χρηματικών πλεονασμάτων των οικονομικών μονάδων. Όσο περισσότερο είναι αναπτυγμένο το χρηματοπιστωτικό σύστημα, δηλαδή μεγάλος αριθμός υποκαταστημάτων, μεγάλη ποικιλία παροχής υπηρεσιών κλπ., τόσο ευκολότερα μπορούν να συγκεντρωθούν τα κεφάλαια από τις οικονομικές μονάδες που έχουν πλεονάσματα και να διοχετευτούν βάσει της αρχής της μεγαλύτερης απόδοσης στα άτομα που έχουν έλλειμμα ή που τα χρειάζονται για επενδύσεις. Η ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς και των χρηματοπιστωτικών τίτλων και η ανάπτυξη των τραπεζών και πιστωτικών οργανισμών εγγυάται ότι η αποταμίευση θα μετατραπεί σε επένδυση που θα αποφέρει το μέγιστο δυνατό κέρδος».²

¹ Π. Γ. Κορλίρας, Νομισματική θεωρία και πολιτική, Εκδόσεις Ε. Μπένου, Αθήνα 2006

² Π. Α. Κιόχου, Χρήμα-Πίστη-Τράπεζες, Εκδόσεις Έλλην, Αθήνα 1993

1.2 Ιστορία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

«Η ιστορία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος θα μπορούσε να χωριστεί σε τέσσερις διακεκριμένες χρονικές περιόδους.

Η πρώτη εκτείνεται από την ουσιαστική εγκαθίδρυση του νεότερου κράτους το 1828 μέχρι το 1927 περίπου, οπότε και ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος με σκοπό να βρει λύσεις στα οικονομικά προβλήματα που υπήρχαν εκείνη την εποχή. Αυτή η περίοδος συμπίπτει με την εποχή του διεθνούς οικονομικού φιλελευθερισμού και χαρακτηρίζεται κυρίως από την παντελή έλλειψη κυβερνητικής μέριμνας και συγκεκριμένης πολιτικής στον πιστωτικό τομέα.

Η δεύτερη εκτείνεται από το 1928 μέχρι το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου με κύριο χαρακτηριστικό της περιόδου το γεγονός ότι για πρώτη φορά έχουμε εισαγωγή των στοιχείων εξειδίκευσης και της νομοθετικής ρύθμισης στην οργάνωση της τραπεζικής δραστηριότητας. Το 1931 ψηφίστηκε ο Νόμος 5076 περί Ανωνύμων Εταιρειών και Τραπεζών, σύμφωνα με τον οποίο οι τράπεζες μπορούσαν να λειτουργούν μόνον ως ανώνυμες εταιρείες. Στο διάστημα μέχρι και το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου έγιναν πολλές συγχωνεύσεις τραπεζών (Εθνική Τράπεζα, Τράπεζα Αθηνών, Ιονική – Λαϊκή) και παράλληλα οι μεγαλύτερες τράπεζες κρατικοποιήθηκαν, με αποτέλεσμα το τραπεζικό σύστημα στο μεγαλύτερό του μέρος να περιέλθει άμεσα ή έμμεσα υπό κρατικό έλεγχο.

Η τρίτη περίοδος εκτείνεται από το 1946 μέχρι και το 1992. Κύριο χαρακτηριστικό της φάσης αυτής είναι η έντονη, συστηματική και πολύπλευρη κρατική παρέμβαση στην άσκηση της τραπεζικής πίστης εντός του γενικότερου πλαισίου των σύγχρονων διεθνών αντιλήψεων της αναπτυξιακής οικονομικής πολιτικής. Η παρουσία του κράτους στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος ενισχύθηκε αισθητά κατά τις δεκαετίες του 1950 και 1960 με κύρια χαρακτηριστικά την ίδρυση της, κυβερνητικής σύνθεσης, Νομισματικής Επιτροπής, η οποία μέχρι το 1982, οπότε καταργήθηκε, ήταν αρμόδια για τη χάραξη της νομισματικής πολιτικής στην Ελλάδα και την άσκηση στις εμπορικές τράπεζες κάθε μορφής κατασταλτικών ελέγχων, περιλαμβανομένων του καθορισμού των επιτοκίων χορηγήσεων και πάσης φύσεως καταθέσεων, αλλά και των ορών και προϋποθέσεων διάθεσης όλων των τραπεζικών προϊόντων.

Η κατάσταση αυτή δε μεταβλήθηκε ουσιαστικά ούτε στη δεκαετία του 1970, η οποία σε ό,τι αφορά τα δομικά στοιχεία του συστήματος χαρακτηρίστηκε από δύο μείζονος σημασίας εξελίξεις: την εγκατάσταση στην Ελλάδα ικανού αριθμού αλλοδαπών τραπεζών μέσω υποκαταστημάτων, εν όψει της προοπτικής της ένταξης της χώρας στην τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και την κρατικοποίηση της μεγαλύτερης εκείνη την εποχή ελληνικής ιδιωτικής τράπεζας, της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος.

Η τέταρτη περίοδος ξεκινάει από το 1992 και εκτείνεται μέχρι και σήμερα. Είναι η περίοδος της σύγχρονης αντίληψης για την τραπεζική διοικητική χρηματοοικονομική, η οποία τυπικά αρχίζει από την ημερομηνία έναρξης της συνθήκης του Μάαστριχτ αλλά ουσιαστικά είχε ήδη ξεκινήσει σιγά – σιγά, από την 01.01.1981 με την πλήρη ένταξη της χώρας μας στην ευρωπαϊκή κοινότητα»³.

Αξίζει εδώ να σημειώσουμε ότι «στη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 υπήρξαν σημαντικές εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα. Η πρώτη εξέλιξη ήταν η κρατικοποίηση των τραπεζών και των θυγατρικών εταιριών της Εμπορικής Τράπεζας (δεύτερης σε μέγεθος μετά την Εθνική) και της Ιονικής – Λαϊκής Τράπεζας (τρίτης σε μέγεθος), εξέλιξη η οποία είχε κυρίως πολιτικά αίτια και επηρέασε για αρκετά χρόνια το επενδυτικό κλίμα του ιδιωτικού τομέα. Παράλληλα όμως είχαμε και τη σταδιακή ενδυνάμωση μιας ιδιωτικής τράπεζας, της Τράπεζας Πίστεως (της σημερινής Alpha Bank), η οποία συνδεδεμένη μετοχικά με ισχυρά ιδιωτικά επιχειρηματικά σχήματα, μπόρεσε να δημιουργήσει επαρκή κεφαλαιακή βάση και να διεκδικήσει αξιόλογο μερίδιο αγοράς. Το 1975 ιδρύθηκε μια νέα πολυμετοχική ιδιωτική τράπεζα, η Τράπεζα Εργασίας η οποία στράφηκε προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και υιοθέτησε καινοτόμες πρωτοβουλίες. Αυτές οι πέντε τράπεζες, κατά σειρά μεγέθους η Εθνική, η Εμπορική, η Ιονική-Λιανική, η Πίστεως και η Εργασίας, αποτέλεσαν για πολλά χρόνια το συντριπτικό ποσοστό του συνολικού ενεργητικού του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, ως ένα συμπαγές οιονεί-ολιγοπώλιο. Τέλος, σε αυτή τη δεκαετία ιδρύθηκε ως θυγατρική της Εθνικής Τράπεζας η δεύτερη σε μέγεθος επενδυτική τράπεζα κατά το πρότυπο της ΕΤΒΑ, η Εθνική Τράπεζα Επενδύσεων

³ http://www.kostasmelas.gr/2012/09/blog-post_25.html - "Η Ιστορία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος: Ο υπηρέτης"

Βιομηχανικής Ανάπτυξης (ΕΤΕΒΑ), ενώ αυξήθηκε και η σημασία της Κτηματικής Τράπεζας (επίσης θυγατρικής της Εθνικής) στον τομέα της στεγαστικής πίστης».⁴

Οι ουσιαστικές εξελίξεις στο Ελληνικό τραπεζικό σύστημα τοποθετούνται χρονικά στις αρχές του 1987 με τις προτάσεις της «Επιτροπής Καρατζά» (επιτροπή για την αναμόρφωση και τον εκσυγχρονισμό του τραπεζικού συστήματος), η οποία είχε σαν στόχο να αναμορφώσει και εκλογικεύσει το τραπεζικό σύστημα ενόψει της έλευσης της Ενιαίας Εσωτερικής Αγοράς το 1992. Κατά την περίοδο εκείνη το τραπεζικό σύστημα αποτελούνταν από την κεντρική τράπεζα, 39 εμπορικές τράπεζες – από τις οποίες 19 ξένες – και 8 ειδικά πιστωτικά ιδρύματα. Η δομή της τραπεζικής αγοράς ήταν έντονα ολιγοπωλιακή με κυρίαρχη την παρουσία του Κράτους.

«Ο βαθμός συγκέντρωσης του τραπεζικού συστήματος ήταν πολύ υψηλός καθώς 2 τράπεζες συγκέντρωναν το 70% του συνόλου των τραπεζικών εργασιών. Η εξυπηρέτηση των χρηματοδοτικών αναγκών, τόσο του Κράτους όσο και των επιχειρήσεων, γινόταν σχεδόν αποκλειστικά από το τραπεζικό σύστημα το οποίο χρηματοδοτούσε τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα και το οποίο μέσω του συστήματος των δεσμεύσεων – αποδεσμεύσεων κατήυθνε πιστώσεις σε παραγωγικές δραστηριότητες του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Τα παραπάνω σε συνδυασμό με το διοικητικό καθορισμό των επιτοκίων οδήγησαν στη δημιουργία σχετικά υψηλών αποθεματικών και επέτειναν την πίεση στην αποδοτικότητα του τραπεζικού συστήματος. Επιπλέον η υποτονική έως ανύπαρκτη λειτουργία της κεφαλαιαγοράς ως μέσο άντλησης επιχειρηματικών κεφαλαίων δημιούργησε υπερβολική εξάρτηση των επιχειρήσεων από τον τραπεζικό δανεισμό και μάλιστα με όρους ιδιαίτερα ευνοϊκούς για τις τράπεζες.

Σε αυτό το πολύπλοκο και δύσκαμπτο πλαίσιο λειτουργίας η «Επιτροπή Καρατζά» προέβη σε 3 βασικές προτάσεις που συνοψίζονται ως εξής:

- Τα επιτόκια πρέπει να μεταβληθούν και να αντανακλούν τις συνθήκες της αγοράς

⁴ Π. Γ. Κορλίρας, «Νομισματική Πολιτική Και Τραπεζικό Σύστημα Στην Ελλάδα :1950-2000», Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 2010

- Η κεντρική τράπεζα θα επεμβαίνει στην αγορά χρήματος, ώστε να επιδρά στο επίπεδο των επιτοκίων με το να αυξάνει ή να μειώνει τη ρευστότητα και
- Η οποιαδήποτε επιδότηση διαφόρων κλάδων θα πρέπει να γίνεται μέσω άμεσων επιδοτήσεων από τον προϋπολογισμό, παρά μέσω των επιτοκίων»⁵.

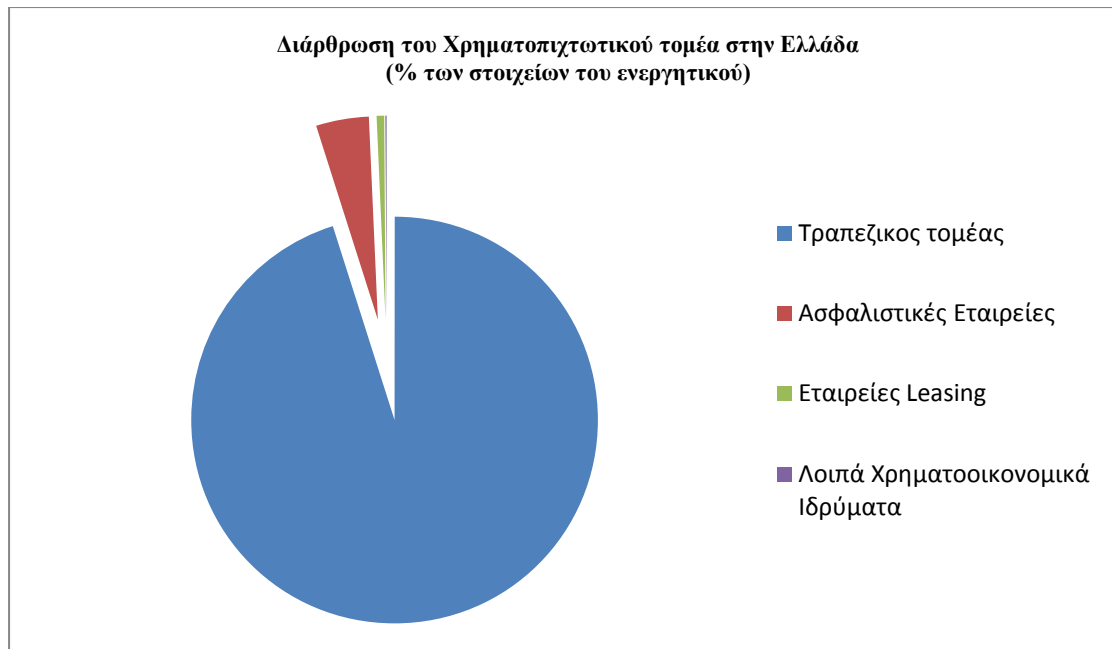
Η δεκαετία του 1990 χαρακτηρίζεται ως η δεκαετία των μεγάλων αλλαγών τόσο στη νομισματική πολιτική όσο και στο τραπεζικό σύστημα που ακολουθεί η χώρα, με κύριο χαρακτηριστικό όλων αυτών την άσκηση μακροοικονομικής πολιτικής με κύριο στόχο την προσαρμογή στις απαιτήσεις της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Πιο συγκεκριμένα «το 1992 η ποσοτικά αμελητέα Τράπεζα Πειραιώς πέρασε στα χέρια επιχειρηματιών όπου μέσω αυξήσεων κεφαλαίου, απορροφήσεων και συμπράξεων με άλλους ισχυρούς επιχειρηματικούς ομίλους (π.χ. Τράπεζα Χίου), εμφανίζεται στο τραπεζικό προσκήνιο ως ένας νέος δυναμικός παίκτης. Η Ευρωεπενδυτική Τράπεζα εμφανίζεται επίσης στον τραπεζικό τομέα, αρχικά ως εξειδικευμένη επενδυτική τράπεζα, αλλά τελικά στράφηκε προς την ευρύτερη αγορά του retail banking με την απορρόφηση της δυναμικής Τράπεζας Εργασίας, δημιουργώντας έναν ισχυρό τραπεζικό οργανισμό, την Τράπεζα Eurobank-Ergasias. Στο τέλος της δεκαετίας, έχουμε και την πιο σημαντική συγχώνευση δια απορροφήσεως, όταν η Τράπεζα Πίστεως αποκτά την ισχυρή Ιονική Τράπεζα, στο τωρινό σχήμα της Alpha Bank. Στη δεκαετία του 1990 οι ελληνικές τράπεζες ξεκίνησαν την επέκτασή τους προς τις γειτονικές βαλκανικές χώρες με ίδρυση υποκαταστημάτων και θυγατρικών ιδρυμάτων, σε μια προσπάθεια διεύρυνσης του οικονομικού χώρου, παράλληλα με τις επιχειρηματικές επενδύσεις στις χώρες αυτές, διαβλέποντας τις αναπτυξιακές προοπτικές τους στην προσαρμογή τους στα ευρωπαϊκά πρότυπα.⁶

Έτσι η διάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα στην Ελλάδα το 2008 είχε την εξής μορφή:

⁵ Π. Αλεξιάκης και Π. Πετράκης, «Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα κάτω από τις εσωτερικές, τις κοινοτικές και τις άλλες διεθνείς εξελίξεις», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1990

⁶ Π.Γ. Κορλίρας, «Νομισματική Πολιτική Και Τραπεζικό Σύστημα Στην Ελλάδα: 1950-2000», Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 2010

Πηγή: ΣΕΒ, 2008

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα ανήκει στους πιο αυστηρά ελεγχόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας, ενώ οι τράπεζες ανήκουν στα πλέον διαρκώς ελεγχόμενα χρηματοοικονομικά ιδρύματα. Παρά το γεγονός αυτό, έχει αποδειχθεί στην πράξη ότι οι τράπεζες αποτελούν τα πιο επικίνδυνα οικονομικά ιδρύματα. Στις περισσότερες χρηματοοικονομικές κρίσεις οι τράπεζες βρίσκονταν στο επίκεντρο και ο αριθμός των χωρών που αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα στον τραπεζικό τομέα έχει αυξηθεί σημαντικά, τόσο στις βιομηχανικές όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Αποτελεί πρόκληση η προσπάθεια ανάλυσης αυτού του φαινομένου.

1.3 Ιστορική Αναδρομή Χρηματοοικονομικών Κρίσεων

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παρά το γεγονός ότι η λειτουργία τους διέπεται από συγκεκριμένους κανόνες συχνά αποτελούν το επίκεντρο οικονομικών αναταράξεων, Οι λόγοι λοιπόν που επέβαλλαν τη συνεχή εποπτεία είναι οι μακρές επαναλαμβανόμενες οικονομικές κρίσεις που παρουσιάζονται με διαφορετικά κάθε φορά χαρακτηριστικά και αίτια .

Οι πιο σημαντικές από αυτές ξεκινούν με την παγκόσμια κρίση το «1720 στη Νότιο Θάλασσα. Η Εταιρεία Νότιας Θάλασσας, που είχε δημιουργηθεί για να

αναλάβει το εμπόριο με τη Νότια Αμερική, πραγματοποιούσε συναλλαγές με κρατικά ομόλογα, κάνοντας χρήση εσωτερικής πληροφόρησης. Η επόμενη εμφανίζεται το 1825 στη Λατινική Αμερική. Οι Βρετανοί ψάχνοντας για επενδύσεις με υψηλές αποδόσεις προκάλεσαν χρηματοπιστωτική φούσκα και στη συνέχεια ακολούθησε η κρίση του Βαμβακιού το 1837. Η ραγδαία πτώση των τιμών του βαμβακιού, η φούσκα των τιμών της γης που έσκασε και η έλλειψη πιστώσεων οδήγησαν την Αμερική σε ύφεση που διήρκησε πολλά χρόνια. Το 1857 εμφανίζεται η α΄ κρίση των σιδηροδρόμων, όπου κάτω από τον ενθουσιασμό που επικρατούσε για την τεχνολογία, επενδύθηκαν μεγάλα ποσά σε εταιρείες σιδηροδρόμων των οποίων τα κέρδη δεν αντιστοιχούσαν στη χρηματιστηριακή τους αξία. Έτσι, το 1873 ξεσπά η β΄ κρίση των σιδηροδρόμων στην Αμερική. Το κραχ του 1929 αποτελεί μία από τις πιο καταστρεπτικές κρίσεις. Επρόκειτο για τη μεγαλύτερη οικονομική ύφεση της σύγχρονης ιστορίας και χρησιμοποιείται στον 21ο αιώνα ως παράδειγμα για το πόσο οδυνηρή μπορεί να είναι μια οικονομική καταστροφή. Η "Μεγάλη Ύφεση", όπως χαρακτηρίστηκε στις ΗΠΑ, σύμφωνα με τους αναλυτές προκλήθηκε μετά από το χρηματιστηριακό κραχ, που ξεκίνησε στις 24 Οκτωβρίου του 1929, την λεγόμενη Μαύρη Πέμπτη. Το τέρμα της κρίσης στις ΗΠΑ ταυτίστηκε με το έναυσμα της πολεμικής οικονομίας του 2ου παγκοσμίου πολέμου, γύρω στο 1939. Ακολουθούν η πετρελαϊκή κρίση το 1973 και η "Μαύρη Δευτέρα" το 1987 με τη μεγάλη πτώση στα χρηματιστήρια του κόσμου.

Το 1997 κυριαρχεί η Ασιατική κρίση με τα ακίνητα και τα ομόλογα και στη συνέχεια το 2001 εμφανίζεται η κρίση της υψηλής τεχνολογίας όπου σκάει η φούσκα των << dot.com >>. Τέλος η πρόσφατη κρίση Subprime των στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ ταλανίζει μέχρι σήμερα μεγάλο μέρος του χρηματοπιστωτικού συστήματος»⁷.

Οι χρηματοοικονομικές κρίσεις που συνέβαιναν στις άλλες χώρες καθώς και οι πόλεμοι δε θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστη την ελληνική οικονομία. Αδύναμη μετά την απελευθέρωση του ελληνικού κράτους, πέρασε από πολλές φάσεις του οικονομικού κύκλου και αρκετές φορές αναγκάστηκε να προσφύγει

⁷ <http://www.economist.com/news/essays/21600451-finance-not-merely-prone-to-crises-it-shaped-them-five-historical-crises-show-how-aspects-today-s-fina%20-%20The-slumps-that-shaped-modern-finance>

στο δανεισμό, προσπαθώντας με αυτό τον τρόπο να προσπεράσει τις οικονομικές κρίσεις και να μπει σε αναπτυξιακή πορεία.

Το χρηματοοικονομικό σύστημα και οι οικονομικές συνθήκες μεταβάλλονται δυναμικά και με ταχύτατους ρυθμούς. Προκύπτει λοιπόν η ανάγκη αναπροσαρμογής του παρόντος συστήματος αξιολόγησης, ώστε οι εποπτικές αρχές να μπορούν να προσαρμόζονται άμεσα στις μεταβολές και στις νέες συνθήκες. Τα προβλήματα και οι ελλείψεις που παρουσιάζονται κατά καιρούς εξηγούν μερικώς τις πρόσφατες τραπεζικές κρίσεις σε όλο τον κόσμο και αποδεικνύουν ότι η διαδικασία ελέγχου και αξιολόγησης των τραπεζών δεν είναι αποτελεσματική πάντα. Προκύπτει λοιπόν η ανάγκη αναμόρφωσης των εποπτικών μηχανισμών για την αποφυγή μελλοντικών καταστροφών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Εποπτεία Τραπεζών

2.1 Γενικά περί εποπτείας

Ο κύριος στόχος των εποπτικών αρχών είναι η προστασία του τραπεζικού συστήματος συνολικά, καθώς επίσης και η προστασία των συμφερόντων των καταθετών που δεν έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν άμεσα την πορεία και τις δραστηριότητες των τραπεζών.

Οι βασικές δραστηριότητες των εποπτικών αρχών των τραπεζών αφορούν:

- Τη θεσμοθέτηση και εφαρμογή εποπτικών κανονισμών.
- Την έγκριση λειτουργίας καινούργιων τραπεζών.
- Την παρακολούθηση και τον έλεγχο των δραστηριοτήτων, της απόδοσης και των λειτουργιών των τραπεζών που ήδη λειτουργούν.
- Την απόκτηση και χρήση πληροφορίας σχετική με τις τράπεζες και τους πελάτες τους.
- Την επιβολή νόμων και κανονισμών σχετικών με το τραπεζικό σύστημα και την υπόδειξη διορθωτικών κινήσεων στις περιπτώσεις που εμφανίζονται λάθος χειρισμοί ή ανεπάρκειες.

→ Την παρέμβαση. Παραδείγματος χάριν την αναστολή έγκρισης λειτουργίας μιας τράπεζας.

Οι τράπεζες είναι οι κύριοι διαμεσολαβητές μεταξύ των καταθετών (savers) και των δανειζομένων (borrowers). Ουσιαστικά μετατρέπουν μικρές καταθέσεις σε μεγαλύτερα, με αυξημένο κίνδυνο, δάνεια αυξάνοντας παράλληλα τον πιστωτικό τους κίνδυνο (credit risk) και τον κίνδυνο της αγοράς (market risk). Επίσης δανείζονται σε ένα νόμισμα, για να επενδύσουν σε άλλο, εκθέτοντας εαυτόν σε συναλλαγματικό κίνδυνο (exchange risk). Μια ακόμη λειτουργία των τραπεζών αποτελεί η μετατροπή βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων σε μακροπρόθεσμα περιουσιακά στοιχεία, αυξάνοντας τον κίνδυνο ρευστότητας (liquidity risk).

Η διαχείριση των δραστηριοτήτων που αναλαμβάνει μια τράπεζα και εμπεριέχουν αυξημένο κίνδυνο ελέγχεται και αξιολογείται κατά κύριο λόγο από τη διοίκηση της τράπεζας. Οι εποπτικές αρχές ελέγχουν το κατά πόσο πειθαρχούν οι τράπεζες στους νόμους και τους κανόνες, ποια είναι τα κίνητρά τους όταν αναλαμβάνουν μια δραστηριότητα και βοηθούν στη διαχείριση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν.

Οι εποπτικές αρχές θεσμοθετούν κανονισμούς που περιορίζουν την έκθεση των τραπεζών στους κινδύνους και θέτουν κατώτατα όρια για το κεφάλαιο προκειμένου οι τράπεζες να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν ενδεχόμενες απώλειες. Ο συγκεκριμένος ρόλος είναι ιδιαίτερα σημαντικός στις οικονομίες που οι κυβερνήσεις είναι αδύναμες και η πειθαρχία της αγοράς (market discipline) ιδιαίτερα εύθραυστη.

2.1.1 Νέες τάσεις και προτάσεις για την εποπτεία των τραπεζών

Είναι γεγονός ότι η παγκοσμιοποίηση σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας εξελίσσεται με ταχύτατους ρυθμούς. Δε θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστο το χρηματοοικονομικό σύστημα που αποτελεί νευρικό σημείο της καθημερινής μας δραστηριότητας. Η ανάπτυξη της βιομηχανίας στις περισσότερες χώρες αλλά και διεθνώς, συνέβαλε στη δημιουργία πολύ μεγάλων και σύνθετων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, που η αποτελεσματική διοίκησή τους αποτελεί μεγάλη πρόκληση. Επιπρόσθετα έχει αλλάξει η φύση των κινδύνων που

αντιμετωπίζουν διεθνώς τα χρηματοοικονομικά συστήματα και καθίσταται πλέον απαραίτητη η ρυθμιστική και εποπτική τους αναδιάρθρωση, ώστε να παρέχουν επαρκείς εγγυήσεις στο νέο πλαίσιο που καλούνται να λειτουργήσουν.

Οι εποπτικές αρχές βρίσκονται κι αυτές με τη σειρά τους αντιμέτωπες με μια πρόκληση την πρόκληση του να αντεπεξέλθουν επαρκώς και αποτελεσματικά λαμβάνοντας υπόψη τα καινούργια δεδομένα που προκύπτουν και τις συνθήκες που διαμορφώνονται.

Ο κύριος στόχος των εποπτικών αρχών είναι η προστασία του τραπεζικού συστήματος συνολικά, καθώς επίσης και η προστασία των συμφερόντων των καταθετών που δεν έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν άμεσα την πορεία και τις δραστηριότητες των τραπεζών.

Οι βασικές δραστηριότητες των εποπτικών αρχών των τραπεζών αφορούν:

- Τη θεσμοθέτηση και εφαρμογή εποπτικών κανονισμών.
- Την έγκριση λειτουργίας καινούργιων τραπεζών.
- Την παρακολούθηση και τον έλεγχο των δραστηριοτήτων, της απόδοσης και των λειτουργιών των τραπεζών που ήδη λειτουργούν.
- Την απόκτηση και χρήση πληροφορίας σχετική με τις τράπεζες και τους πελάτες τους.
- Την επιβολή νόμων και κανονισμών σχετικών με το τραπεζικό σύστημα και την υπόδειξη διορθωτικών κινήσεων στις περιπτώσεις που εμφανίζονται λάθος χειρισμοί ή ανεπάρκειες.
- Την παρέμβαση, δηλαδή, την αναστολή έγκρισης λειτουργίας μιας τράπεζας.

«Ο τελικός στόχος της τραπεζικής εποπτείας είναι να ενισχύσει την εμπιστοσύνη του κοινού στο τραπεζικό σύστημα εξασφαλίζοντας α) τη σταθερότητα και ευρωστία των χρηματοοικονομικών οργανισμών, β) την προστασία των οικονομικών μονάδων από ενδεχόμενη μονοπωλιακή ή ολιγοπωλιακή εκμετάλλευση, γ) την ασφάλεια των καταθέσεων των μικρότερων και λιγότερο καλά πληροφορημένων πελατών. Η επίτευξη των στόχων αυτών δεν πρέπει, ωστόσο, να προκαλεί στρεβλώσεις στην κατανομή των αποταμιευτικών κεφαλαίων μεταξύ εναλλακτικών τοποθετήσεων.

Είναι, εντούτοις, πολύ δύσκολο να προσδιοριστεί θεωρητικά το άριστο επίπεδο τραπεζικής εποπτείας. Οι σχεδιαστές του ρυθμιστικού πλαισίου θα πρέπει να επιλύσουν το πρόβλημα επιλογής (trade-off) μεταξύ της ανάγκης σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος και του στόχου της μεγιστοποίησης των κερδών, που

προϋποθέτει την ανάληψη υψηλότερων κινδύνων. Με άλλα λόγια, η προληπτική εποπτεία θα πρέπει να αποβλέπει σε ένα άριστο μείγμα ανταγωνιστικότητας και φερεγγυότητας του τραπεζικού συστήματος (Dewatripont και Tirole, 1993- Lastra, 1996)». ⁸

«Οι εποπτικές λειτουργίες συνεπάγονται μια σειρά καθηκόντων, τα οποία μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τρεις κατηγορίες: (i) δραστηριότητες για την προστασία των επενδυτών, οι οποίες επικεντρώνονται κυρίως στην έκδοση και επιβολή κανόνων επαγγελματικής δεοντολογίας, καθώς και στη δημοσιοποίηση πληροφοριών, (ii) μικροπροληπτική εποπτεία, στην οποία περιέχεται το σύνολο των δραστηριοτήτων εποπτείας, επιτόπιας και μη, της ασφάλειας και της ευρωστίας των επιμέρους ιδρυμάτων, με σκοπό κυρίως την προστασία των καταθετών και άλλων πιστωτών μικρής κλίμακας, και (iii) προληπτική ανάλυση σε μακροοικονομικό επίπεδο, η οποία περικλείει όλες τις δραστηριότητες που αποβλέπουν στην παρακολούθηση της έκθεσης σε συστημικό κίνδυνο, καθώς και στον εντοπισμό ενδεχόμενων κινδύνων διατάραξης της σταθερότητας που απορρέουν από μακροοικονομικές εξελίξεις ή εξελίξεις στις χρηματοπιστωτικές αγορές, καθώς και από την υποδομή των αγορών. Ενώ όλες οι κεντρικές τράπεζες ασκούν εν γένει τα καθήκοντα που εντάσσονται στην τρίτη κατηγορία, οι δραστηριότητες που σχετίζονται με την προστασία των επενδυτών, ιδίως στις αγορές κινητών αξιών, σπάνια περιλαμβάνονται στις αρμοδιότητές τους. Όσον αφορά τους αυτοτελείς εποπτικούς φορείς, συνήθως ισχύει το αντίθετο, δηλαδή η ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία των επενδυτών συνοδεύεται συνήθως από έναν ήσσονα ρόλο στην παρακολούθηση του συστημικού κινδύνου. Το σημαντικό θέμα που προκύπτει όταν εξετάζεται ποιο είναι το πλέον αποτελεσματικό θεσμικό πλαίσιο, είναι η άσκηση μικροπροληπτικής εποπτείας, την οποία οι περισσότερες ΕθνΚΤ τείνουν να αντιμετωπίζουν ως στενά συνδεδεμένη με ανησυχίες συστημικής φύσεως, ενώ οι αυτοτελείς φορείς τείνουν να την ερμηνεύουν ως επικεντρωμένη στην προστασία των καταθετών και των επενδυτών». ⁹

«Η τραπεζική εποπτεία έχει μακρά ιστορία, ιδιαίτερα στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου στις αρχές του αιώνα αποτελούσε σημαντικό τομέα άσκησης πολιτικής. Ο μεγάλος αριθμός πτωχεύσεων τραπεζών, ιδιαίτερα στην περίοδο της Μεγάλης

⁸ Γ. Προβόπουλος – Π. Καπόπουλος, Η Δυναμική Του Χρηματοοικονομικού Συστήματος, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2001

⁹ https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/prudentialsupcbrole_el.pdf

Υφεσης, υπήρξε η βασική αιτία για το ενδιαφέρον των οικονομικών αρχών στο ζήτημα της εποπτείας του τραπεζικού συστήματος. Τούτο οδήγησε στη δημιουργία της Επιτροπής για την Τραπεζική Εποπτεία υπό την αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών.

Αυτή η Επιτροπή υπήρξε πρόδρομος της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, στην οποία κάθε χώρα μέλος του G10, η Ελβετία και το Λουξεμβούργο, εκπροσωπούνται από την κεντρική τράπεζα»¹⁰.

2.1.2 Σύσταση της Επιτροπής της Βασιλείας

Πιο συγκεκριμένα, «η Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee) ιδρύθηκε στο τέλος του 1974, μετά από πρωτοβουλία των Διοικητών των Κεντρικών Τραπεζών της Ομάδας των χωρών Group of Ten (G10, όπως προαναφέρθηκε), με σκοπό τη διαμόρφωση ομοιόμορφων κανόνων ελέγχου και εποπτικών πρακτικών για το τραπεζικό σύστημα.

Η Επιτροπή της Βασιλείας δεν έχει κάποια τυπική υπερεθνική εποπτική εξουσία ή αρμοδιότητα, οποιασδήποτε μορφής. Οι προτάσεις της, τα πρότυπα, οι εποπτικοί κανόνες και οι σχετικές οδηγίες που διαμορφώνει δεν επιβάλλονται. Αντίθετα, εισηγείται πρακτικές με συμβουλευτικό χαρακτήρα, προσδοκώντας ότι θα γίνουν αποδεκτές από τις εθνικές αρχές και βάσει τούτων θα προτείνουν ενέργειες, υποχρεωτικής ή άλλης μορφής, που ανταποκρίνονται με τον καλύτερο τρόπο στα δεδομένα της οικείας αγοράς. Με τον τρόπο αυτό η επιτροπή ενθαρρύνει τη σύγκλιση προς μια κοινή προσέγγιση και κοινώς αποδεκτούς κανόνες, χωρίς να προσπαθεί να επιβάλλει λεπτομερή εναρμόνιση των εποπτικών τεχνικών που εφαρμόζουν τα κράτη-μέλη.

Βασικά εργαλεία για την επίτευξη του σκοπού της είναι τα ακόλουθα:

- Ανταλλαγή πληροφοριών για τις ρυθμίσεις θεμάτων εποπτείας σε εθνικό επίπεδο.

¹⁰ Γ. Προβόπουλος – Π. Καπόπουλος, Η Δυναμική Του Χρηματοοικονομικού Συστήματος, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2001

- Βελτίωση της αποτελεσματικότητας των κανόνων και τεχνικών εποπτείας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.
- Θέσπιση ελάχιστων προτύπων και κανόνων εποπτείας σε δραστηριότητες και θέματα κάθε φορά που υπάρχει ανάγκη να γίνει αυτό». ¹¹

«Το περιεχόμενο της συνεργασίας που αναπτύχθηκαν στους κόλπους της Επιτροπής της Βασιλείας κινείται γύρω από τέσσερις άξονες:

- Όσον αφορά τον πρώτο άξονα, η Επιτροπή της Βασιλείας ξεκίνησε να λειτουργεί ως ένα φόρουμ για την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των μελών της, ώστε να κατανοηθεί το νέο περιβάλλον λειτουργίας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος που δημιουργήθηκε μετά την κατάργηση του διεθνούς νομισματικού συστήματος του Bretton Woods. Ο άξονας αυτός κρίνεται απαραίτητος λόγω της διακύβευσης της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος που δημιουργείται από την ανάδειξη των διάφορων χρηματοπιστωτικής φύσης κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες με τη δραστηριότητά τους.
- Ο δεύτερος άξονας αφορά την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των τραπεζικών εποπτικών αρχών και την καθιέρωση κανόνων για την υπαγωγή όλων των διεθνών τραπεζών, οι οποίες λειτουργούν σε περισσότερα από ένα κράτη μέσω των υποκαταστημάτων ή θυγατρικών επιχειρήσεων. Παράλληλα, αφορά τη δικαιοδοσία των εποπτικών αρχών και την καθιέρωση σταθερών διαύλων επικοινωνίας για την ανταλλαγή των απαραίτητων πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών των κρατών καταγωγής και υποδοχής των διεθνών τραπεζών, ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εποπτεία των τελευταίων.
- Ο τρίτος άξονας σχετίζεται με την προώθηση ομοιόμορφων εποπτικών κανόνων και προτύπων προκειμένου να υιοθετούνται από τις εθνικές εποπτικές αρχές-μέλη της Επιτροπής. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται ο

¹¹ Π. Χρ. Αγγελόπουλος, Τράπεζες & Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2008

περιορισμός έκθεσης των τραπεζών σε αφερεγγυότητα και συνεπώς η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.

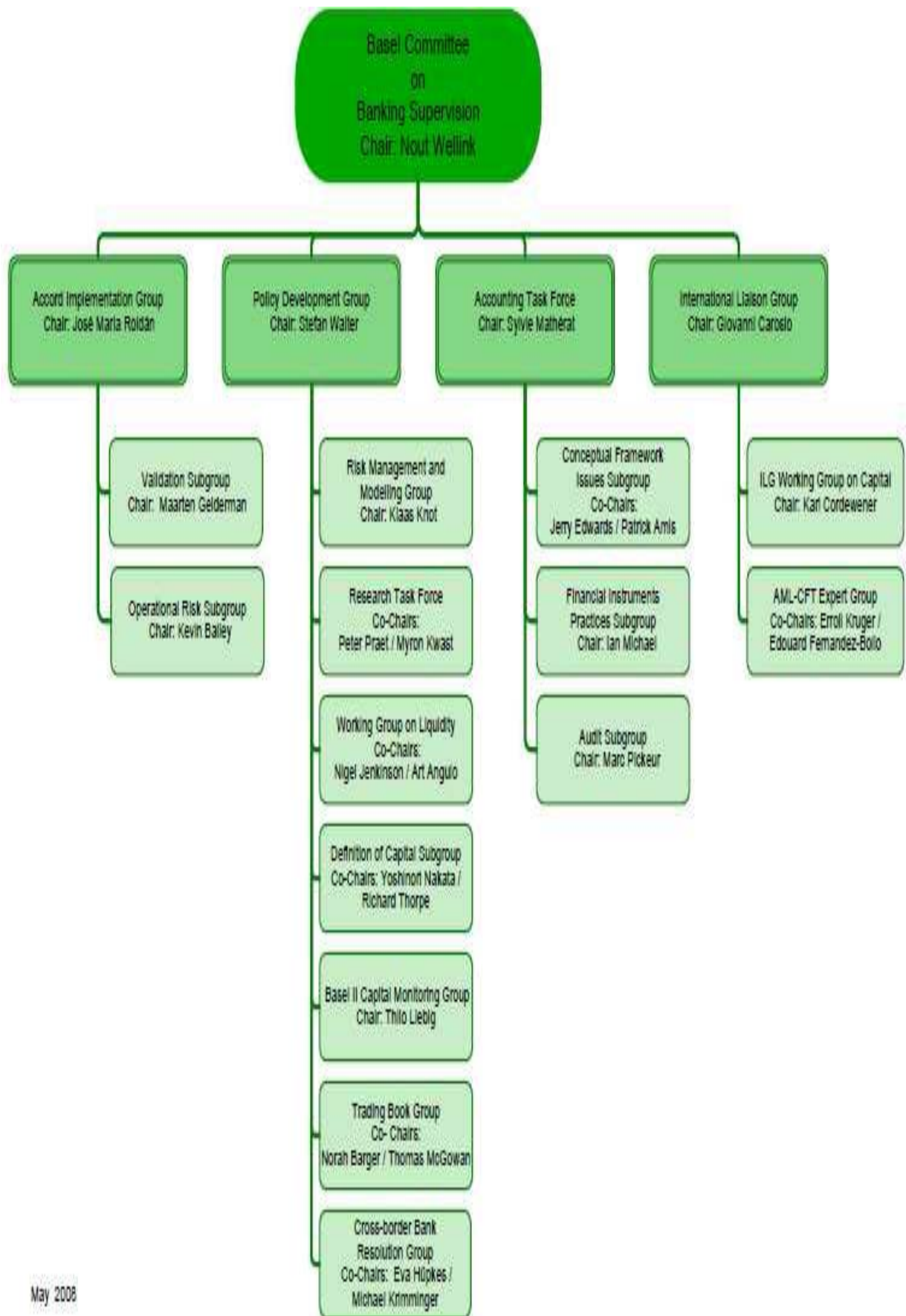
- Οι εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας στα πρώτα χρόνια λειτουργίας της αφορούν αποκλειστικά και μόνο τις τράπεζες με σημαντική διεθνή δραστηριότητα και καταστατική έδρα στα κράτη που εκπροσωπούνται σε αυτήν. Με την πάροδο όμως των ετών και ιδιαίτερα μετά τις σοβαρές διεθνείς χρηματοπιστωτικές κρίσεις, στα μέσα της δεκαετίας του 1990, σε διάφορες αναδυόμενες αγορές (Μεξικό, Νοτιοανατολική Ασία και Ρωσία) άρχισε να κρίνεται αναγκαία η αναβάθμιση του κανονιστικού πλαισίου που διέπει την άσκηση της τραπεζικής εποπτείας και στις οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες.

Η επιρροή του έργου της Επιτροπής είναι σημαντική και εκτός του κύκλου των νομισματικών και εποπτικών αρχών που συμμετέχουν στη σύνθεσή της, μιας και μεγάλο τμήμα του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας έχει υιοθετηθεί από τις εποπτικές αρχές πολλών κρατών που δε συμμετέχουν στη σύνθεσή της και επίσης το έργο της έχει καθοριστική επίδραση στη διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου που αφορά την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων στην ενιαία τραπεζική αγορά και κυρίως στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και τη διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ των εποπτικών αρχών.

Το σύνολο του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας μπορεί να διακριθεί σε πέντε ενότητες:

- Διασυνοριακή συνεργασία των τραπεζικών εποπτικών είτε με άλλες τραπεζικές αρχές, είτε με αρχές που εποπτεύουν επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών.
- Προληπτική εποπτεία και έλεγχος των τραπεζών.
- Υποχρεωτική παροχή πληροφοριών των τραπεζών στις εποπτικές αρχές αλλά και στους επενδυτές.
- Λογιστική απεικόνιση των τραπεζικών συναλλαγών
- Προληπτική εποπτεία των σύνθετων χρηματοπιστωτικών ομίλων». ¹²

¹² Χρ. Γκόρτσος, Διεθνές Νομισματικό και Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, Αθήνα 2003

May 2008

Πηγή: <http://www.bis.org/bcbs>

2.2 Σύμφωνα Βασιλείας

2.2.1 Βασιλεία I

«Το θέμα που κυρίως απασχολεί την Επιτροπή τα τελευταία χρόνια είναι η Κεφαλαιακή Επάρκεια (Capital Adequacy) των τραπεζών. Από τις αρχές του 1980 η Επιτροπή διαπίστωσε ότι, ταυτόχρονα με την ανάπτυξη των χρηματοοικονομικών κινδύνων, ιδιαίτερα την εποχή εκείνη του πιστωτικού κινδύνου, άρχισε να επιδεινώνεται η κεφαλαιακή επάρκεια πολλών μεγάλων διεθνών τραπεζών.

Διαμορφώθηκε έτσι κοινή αντίληψη μεταξύ των μελών της Επιτροπής για την αναγκαιότητα και υιοθέτηση ενός Διεθνούς Συμφώνου (Συνθήκης), με σκοπό την ενδυνάμωση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος διεθνώς και την απάλειψη κάθε πηγής δημιουργίας αθέμιτου ανταγωνισμού, προερχόμενου από τις διαφορές στις ανάγκες και στη μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας στις διάφορες χώρες. Αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία και δημοσιοποίηση, το Δεκέμβριο του 1987, ενός συμβουλευτικού εγγράφου με σχετικές προτάσεις. Μετά από σειρά παρατηρήσεων, από τα ενδιαφερόμενα μέρη, οριστικοποιήθηκε τελικά ένα σύστημα μέτρησης των κινδύνων, γνωστό σαν Σύμφωνο (Συνθήκη) της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (Basel Capital Accord ή Basel I), το οποίο, αφού εγκρίθηκε από τις αρχές των χωρών της Ομάδας των Δέκα, δόθηκε για εφαρμογή στις τράπεζες τον Ιούλιο του 1988. Τελικός χρόνος εφαρμογής του συστήματος ορίστηκε η 31-12-1992».¹³

Πιο αναλυτικά « η πρακτική της διαχείρισης κινδύνων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εξελίχθηκε από το τέλος της δεκαετίας του 1970, όπως προαναφέρθηκε, με κυριότερες αιτίες την απελευθέρωση των αγορών, την αύξηση της ταχύτητας κυκλοφορίας των κεφαλαίων και τη χρήση της τεχνολογίας σε επίπεδο συναλλαγών, αλλά και σε επίπεδο διαχείρισης κεφαλαίων. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου προήρθαν, κυρίως, από την έλλειψη σωστής διαχείρισης του δανειακού χαρτοφυλακίου των ιδρυμάτων. Είναι η πρώτη φορά που συνδέεται το ύψος των ιδίων κεφαλαίων με τον πιστωτικό κίνδυνο και καθιερώνεται ο συντελεστής φερεγγυότητας για την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου. Ως Συντελεστής Φερεγγυότητας ορίζεται ο λόγος των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος

¹³ Π. Χρ. Αγγελόπουλος, Τράπεζες & Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2008

προς τα στοιχεία του Ενεργητικού και τα εκτός ισολογισμού στοιχεία σταθμισμένα με τον κίνδυνό τους».¹⁴

«Το πρώτο Σύμφωνο της Βασιλείας, εστιάζει στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Ο κίνδυνος κεφαλαιακής επάρκειας, δηλαδή ο κίνδυνος από μια απροσδόκητη απώλεια, ταξινομείται σε πέντε κατηγορίες (0%, 10%, 20%, 50%, 100%). Συγκεκριμένα, το σύμφωνο αυτό προσδιορίζει τα στοιχεία και την ποιότητα των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών και ομαδοποιεί σε βασικές κατηγορίες τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία τους, ανάλογα με τον τεκμαιρόμενο πιστωτικό κίνδυνο που εμπεριέχουν. Έτσι το Σύμφωνο της Βασιλείας επέβαλλε ένα ελάχιστο ενιαίο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, 8%, και εναρμόνισε για πρώτη φορά το διεθνές εποπτικό σύστημα».¹⁵ Σύμφωνα με το σύμφωνο της **Βασιλείας I** είναι:

$$\text{Δείκτης Φερεγγυότητας} = \frac{\text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Πιστωτικός Κίνδυνος}}$$

ή

$$\text{Δείκτης Φερεγγυότητας} = \frac{\text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Σταθμισμένα Εντός & Εκτός Ισολογισμού Στοιχεία Ενεργητικού}}$$

$$\text{Δείκτης Φερεγγυότητας} \geq 8\%$$

«Τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων για λόγους κεφαλαιακής επάρκειας, δηλαδή ο αριθμητής του κλάσματος, ορίστηκαν από την επιτροπή, διαφοροποιημένα σε σημαντικό βαθμό από τα λογιστικά ίδια κεφάλαια. Για το λόγο αυτό έγιναν γνωστά ως εποπτικά ίδια κεφάλαια. Στα κεφάλαια συμπεριλαμβάνονται, πέραν του μετοχικού κεφαλαίου και των αποθεματικών (κεφάλαια Tier 1), και κάποιες μορφές ξένων κεφαλαίων, όπως τα ομολογιακά δάνεια μειωμένης εξασφάλισης (κεφάλαια Tier 2).

Πολλοί όροι για την κεφαλαιακή επάρκεια, οι οποίοι τέθηκαν το 1988, στη συνέχεια τροποποιήθηκαν ή βελτιώθηκαν. Για παράδειγμα, το 1991 επεξηγήθηκαν με

¹⁴ Χρ. Γκόρτσος, (2007). "Η Βασιλεία II αποτελεί πρόκληση όχι μόνο για τα εποπτευόμενα πιστωτικά ιδρύματα, αλλά και για τις εποπτικές αρχές". Συνέντευξη στο ένθετο Banking & Finance του περιοδικού Επιστημονικό Μάρκετινγκ. Τεύχος Ιούλιος-Αύγουστος 2007.

¹⁵ Το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards).

μεγαλύτερη ακρίβεια οι αναφορές για τις προβλέψεις επί επισφαλών δανείων το 1995 αναγνωρίστηκε ο διμερής συμψηφισμός του ανοίγματος πιστωτικού κινδύνου των τραπεζών από θέσεις σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα.

Παράλληλα, η Επιτροπή εργάστηκε για τη βελτίωση του πλαισίου αντιμετώπισης των λοιπών, πέραν του πιστωτικού, χρηματοοικονομικών κινδύνων. Σημειώνεται ότι το πρώτο Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια εστίασε τους όρους του στην ανάλυση και στην αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου.

Τον Ιανουάριο του 1977 η Επιτροπή εξέδωσε τροποποίηση του Πρώτου Συμφώνου για την Κεφαλαιακή Επάρκεια.

Με την τροποποίηση αυτή ενσωμάτωσε στη συνθήκη του 1988 τους κινδύνους αγοράς που προέρχονται από τις ανοικτές θέσεις των τραπεζών σε:

- Ξένο νόμισμα (Συνάλλαγμα)
- Διαπραγματευόμενους τίτλους χρέους
- Μετοχές
- Εμπορεύματα
- Δικαιώματα Προαίρεσης». ¹⁶

Ο σχεδιασμός του Συμφώνου της Βασιλείας I λειτουργούσε στα πλαίσια του τραπεζικού συστήματος της δεκαετίας του '80. Για το λόγο αυτό κρίνεται ανεπαρκής για τις ανάγκες και τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού τομέα του 21^{ου} αιώνα. Συνοπτικά η κριτική εστιάζεται στα εξής σημεία:

- «Επικρίθηκε για την υπερβολικά απλοϊκή προσέγγιση για τον καθορισμό του πιστωτικού κινδύνου,
- Αγνόησε άλλους τύπους κινδύνων,
- Οι συντελεστές στάθμισης κινδύνου δε βασίζονταν στον πραγματικό κίνδυνο του κάθε περιουσιακού στοιχείου,
- Οι απαιτήσεις δεν αντιπροσωπεύουν τη λειτουργία και τις μορφές κινδύνων,
- Τα πρότυπα του κεφαλαίου δεν ευθύνονται για την αντιστάθμιση της διαφοροποίηση των τεχνικών διαχείρισης κινδύνων». ¹⁷

¹⁶ Π. Χρ. Αγγελόπουλος, Τράπεζες & Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2008

¹⁷ Hasan Ersel,
www.hse.ru/data/2011/12/01/1270885970/HSE%20LECTURE%20III%20(MAY%202023,%202011)%20BASEL%20I%20and%20BASEL%20II%20(1).ppt

Γι' αυτό το λόγο οι εποπτικές αρχές έχουν προχωρήσει στη σύνταξη νέας συνθήκης, βασισμένη στην ήδη υπάρχουσα, η οποία αφενός προσπαθεί να καλύψει και να συμπληρώσει τις ανεπάρκειες της προηγούμενης και αφετέρου να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του σήμερα.

Η επιτροπή της Βασιλείας αναγνώρισε επίσης σημαντικά μειονεκτήματα στην εφαρμογή της συνθήκης στις σύγχρονες αγορές και προχώρησε στη δημιουργία ενός νέου πλαισίου, συμπληρωματικού στο αρχικό, ώστε να συμβάλλει στη διασφάλιση της παγκόσμιας οικονομικής σταθερότητας.

2.2.2 ΒΑΣΙΛΕΙΑ II

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 η διαχείριση κινδύνου (risk management) κυρίως στις μεγάλες τράπεζες γίνεται πιο πολύπλοκη, συγκριτικά με τους όρους που έθετε η αρχική συνθήκη της Βασιλείας. Επιπλέον τα σημεία που δίνεται βαρύτητα δεν ανταποκρίνονται στα ρίσκα που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες σε συνθήκες αγοράς. Αυτό είχε ως συνέπεια τη δημιουργία μιας μορφής “κερδοσκοπίας” έναντι των κανονισμών, αφού δεν εμφάνιζαν κεφάλαια (για παράδειγμα χρέη από πιστωτικές κάρτες) για τα οποία θα απαιτούνταν μεγαλύτερο ποσοστό κεφαλαίου με βάση τη συνθήκη, αποκτώντας παράλληλα περιουσιακά στοιχεία που απαιτούν περισσότερα κεφάλαια από αυτά που καθορίζονται από τις εποπτικές αρχές.

Η συνθήκη που έρχεται στοχεύει στον επανακαθορισμό των επιπέδων κεφαλαιακής επάρκειας, ώστε να μπορούν οι τράπεζες να ανταποκρίνονται στις συνθήκες της σύγχρονης και συνεχώς εξελισσόμενης αγοράς, καθώς επίσης και στη βελτίωση των χρησιμοποιούμενων πρακτικών.

«Η Επιτροπή της Βασιλείας, αναγνωρίζοντας την ανάγκη τροποποίησης των διατάξεων του Συμφώνου προκειμένου να εναρμονιστεί με τις τρέχουσες πρακτικές της τραπεζικής αγοράς, προχώρησε από το 1999 σε εκτεταμένες διαβουλεύσεις για την τροποποίηση του αρχικού Συμφώνου. Αποτέλεσμα των διαβουλεύσεων αυτών υπήρξε η αναθεώρηση του πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών με τη δημοσίευση, τον Ιούνιο του 2004, του τελικού κειμένου του νέου πλαισίου

γνωστού και ως Βασιλεία II (Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework). Οι βασικοί στόχοι του νέου Συμφώνου συνίστανται στα ακόλουθα: απόδοση έμφασης στη διαδικασία εποπτικής εξέτασης και στη διαφάνεια της αγοράς,, επαρκής κάλυψη του συνόλου των χρηματοοικονομικών και μη κινδύνων και σταδιακή σύγκλιση του ύψους των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων προς το οικονομικό κεφάλαιο των τραπεζών, μέσω της αναγνώρισης από τις εποπτικές αρχές της αποτίμησης του κινδύνου που πραγματοποιούν οι ίδιες οι τράπεζες». ¹⁸

Έτσι, στις 26 Ιουνίου 2004 εκδόθηκε το αναθεωρημένο εποπτικό πλαίσιο της Κεφαλαιακής Επάρκειας, το οποίο είναι γνωστό ως *Βασιλεία II* και πρόκειται να εφαρμοστεί πλήρως μέχρι το 2015. Εστιάζει σε τρεις κύριες περιοχές, συμπεριλαμβανομένων των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων, του εποπτικού ελέγχου και της πειθαρχίας της αγοράς, οι οποίες είναι γνωστές ως τρεις *πυλώνες*. Σκοπός είναι να ενισχυθούν και να εποπτευθούν οι διεθνείς τραπεζικές απαιτήσεις.

«Οι βασικοί στόχοι του νέου Συμφώνου συνίστανται στα ακόλουθα:

- απόδοση έμφασης στη διαδικασία εποπτικής εξέτασης και στη διαφάνεια της αγοράς,
- επαρκής κάλυψη του συνόλου των χρηματοοικονομικών και μη κινδύνων
- σταδιακή σύγκλιση του ύψους των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων προς το οικονομικό κεφάλαιο των τραπεζών, μέσω της αναγνώρισης από τις εποπτικές αρχές της αποτίμησης του κινδύνου που πραγματοποιούν οι ίδιες οι τράπεζες». ¹⁹

Το νέο σύμφωνο της Βασιλείας απαρτίζεται από τρεις πυλώνες:

- «Ο *πρώτος πυλώνας* αφορά τον καθορισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου.
- Ο *δεύτερος πυλώνας* αφορά τον καθορισμό του σκοπού στον οποίο αποβλέπει η διαδικασία της αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών από

¹⁸ Οικονομική Επιθεώρηση, Δεκέμβριος 2006, Άρθρο Χρ. Γκόρτσου,
Το νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων (Βασιλεία II)

¹⁹ Hasan Ersel,
[www.hse.ru/data/2011/12/01/1270885970/HSE%20LECTURE%20III%20\(MAY%202023,%202011\)%20BASEL%20I%20and%20BASEL%20II%20\(1\).ppt](http://www.hse.ru/data/2011/12/01/1270885970/HSE%20LECTURE%20III%20(MAY%202023,%202011)%20BASEL%20I%20and%20BASEL%20II%20(1).ppt)

τις εποπτικές αρχές, καθώς και τη θέσπιση των γενικών αρχών και κριτηρίων που θα διέπουν τη διαδικασία αυτή.

- Ο τρίτος πυλώνας αφορά την ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς μέσω της δημοσιοποίησης συγκεκριμένων ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων». ²⁰

2.2.2.1 Βασιλεία II ανά πυλώνα

2.2.2.1.1 Πρώτος πυλώνας (Pillar I)

«Η νέα Συνθήκη (Basel II) διαφέρει από την πρώτη (Basel I) σε πολλά επίπεδα, διατηρεί όμως πολλά σημαντικά στοιχεία από την υφιστάμενη χωρίς καμία μεταβολή.

Με βάση τη νέα Συνθήκη η ελάχιστη απαιτούμενη κεφαλαιακή επάρκεια έναντι των αναλαμβανόμενων κινδύνων παραμένει στο 8%.

Η νέα προσέγγιση υπολογισμού των σταθμισμένων στοιχείων στοχεύει στην παροχή στις τράπεζες βελτιωμένων υπολογισμών των κινδύνων, ώστε ο συντελεστής να ανταποκρίνεται περισσότερο στην πραγματικότητα. Σημειώνεται ότι η υφιστάμενη συνθήκη αναφέρεται και προσδιορίζει τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου και των κινδύνων αγοράς (επιτοκίων, συναλλάγματος, παραγώγων κ.ο.κ).

Αναλυτικότερα, ο πρώτος Πυλώνας της νέας Συνθήκης καλύπτει διαδικασίες και θέσεις που επηρεάζουν τον παρονομαστή του Δείκτη Φερεγγυότητας με δύο τρόπους

- Καταρχάς, θεσπίζει νέες μεθόδους προσδιορισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των κινδύνων που αντιμετωπίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους και ιδιαίτερα έναντι του πιστωτικού κινδύνου.
- Παράλληλα καθιερώνει, για πρώτη φορά, κεφαλαιακές απαιτήσεις και για το λειτουργικό κίνδυνο και προτείνει μετρήσεις για τον υπολογισμό του ύψους του κινδύνου. Με την προσθήκη και του λειτουργικού κινδύνου, δεδομένου ότι θα αυξηθεί ο παρονομαστής, αναμένεται μεγαλύτερη ευαισθησία στην κάλυψη της ελάχιστης κεφαλαιακής απαίτησης 8%.

²⁰ Ν. Γκαργκάνας, 19 Δεκεμβρίου 2003,
http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/Speeches/DispItem.aspx?Item_ID=68&List_ID=b2e9402e-db05-4166-9f09-e1b26a1c6f1b

Η εξειδίκευση της εφαρμογής των κανόνων που θεσπίζονται με τον Πυλώνα 1 της νέας Συνθήκης έγινε με τις ΠΔ/ΤΕ που αναφέρονται και συνοπτικά εξετάζονται στη συνέχεια:

1.ΟΔ/ΤΕ 2588/20.8.2007: Υπολογισμός Κεφαλαιακών Απαιτήσεων έναντι του Πιστωτικού Κινδύνου με την Τυποποιημένη Προσέγγιση

Με την Πράξη αυτή καθορίστηκε ο τρόπος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου με την Τυποποιημένη Προσέγγιση (Standardised Approach).

Με τη νέα πράξη ουσιαστικά βελτιώθηκε το πλαίσιο που ίσχυε έως τότε με την καθιέρωση ακριβέστερης ή αναλογικότερης σύνδεσης ιδίων κεφαλαίων και αναλαμβανόμενου κινδύνου. Αυτό επιτυγχάνεται κυρίως με:

α) τη διεύρυνση της κλίμακας των προκαθορισμένων συντελεστών, με τους οποίους σταθμίζονται οι διάφορες κατηγορίες χρηματοδοτήσεων και λοιπών ανοιγμάτων.

β) τη χρήση νέων στοιχείων, όπως:

- αποδοχή διαβαθμίσεων πιστωτικού κινδύνου που πραγματοποιούνται από αναγνωρισμένους Εξωτερικούς Οργανισμούς Πιστοληπτικής Αξιολόγησης (Ε.Ο.Π.Α.),
- μείωση σε 75% του συντελεστή στάθμισης των χρηματοδοτήσεων πιστώσεων λιανικής τραπεζικής (φυσικά πρόσωπα ή σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις),
- μείωση του συντελεστή στάθμισης χρηματοδοτήσεων με εξασφάλιση σε κατοικίες από 50% σε 35%,
- αύξηση του συντελεστή στάθμισης χρηματοδοτήσεων με καθυστέρηση αποπληρωμής άνω των 90 ημερών.

γ) την αναγνώριση επιπλέον εξασφαλίσεων και τεχνικών μείωσης και αντιστάθμισης του πιστωτικού κινδύνου (πιστωτικά παράγωγα).

2. ΠΔ/ΤΕ 2589/20.8.2007: Υπολογισμός Κεφαλαιακών Απαιτήσεων έναντι του Πιστωτικού Κινδύνου σύμφωνα με την Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων

Με την πράξη αυτή εισήχθη στην ελληνική τραπεζική πραγματικότητα μια νέα μέθοδος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου, γνωστή ως μέθοδος εσωτερικών διαβαθμίσεων (Internal Ratings Based Approach). Η μέθοδος αυτή περιλαμβάνει δύο εκδοχές: τη Βασική Μέθοδο Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (Foundation IRB Approach) και την Εναλλακτική (Προηγμένη) Μέθοδο Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (Advanced IRB Approach).

Η χρησιμοποίηση από μια τράπεζα της προσέγγισης των εσωτερικών διαβαθμίσεων προϋποθέτει τη λήψη έγκρισης από την Κεντρική Τράπεζα κάθε χώρας (στην περίπτωση της Ελλάδας από την Τράπεζα της Ελλάδος) ή της εποπτικής αρχής της χώρας έδρας της μητρικής, εφόσον πρόκειται για θυγατρική τράπεζα με έδρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μετά από σύμφωνη γνώμη της Κεντρικής Τράπεζας κάθε χώρας. Η έγκριση παρέχεται, εφόσον αξιολογηθούν θετικά κάποια κριτήρια και διαπιστωθεί ότι ικανοποιούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Οι προϋποθέσεις σχετίζονται με την επάρκεια, από τεχνική και επιστημονική άποψη, των συστημάτων εσωτερικής διαβάθμισης που έχει αναπτύξει και χρησιμοποιεί η τράπεζα για τη διαβάθμιση των πιστούχων και των πιστοδοτήσεων. Παράλληλα πιστοποιούνται οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την ποσοτικοποίηση των παραμέτρων του πιστωτικού κινδύνου, την επικύρωση των σχετικών αποτελεσμάτων και την αξιοποίησή των αποτελεσμάτων αυτών στη λήψη των αποφάσεων για τη χορήγηση μιας χρηματοδότησης και την τιμολόγηση αυτής.

Οι βασικές παράμετροι για τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου οι οποίες προκύπτουν από μια τέτοια προσέγγιση είναι η πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης του πιστούχου (Probability of Default) και η ζημιά του πιστωτικού ιδρύματος σε περίπτωση αθέτησης (Loss Given Default).

3.ΠΔ/ΤΕ 2593/20.8.2007:Υπολογισμός Σταθμισμένων Ανοιγμάτων για Θέσεις σε Τιτλοποίηση

Η τιτλοποίηση (securitization) απαιτήσεων, η οποία πλέον αποτελεί σημαντικό εργαλείο άντλησης κεφαλαίων και διαχείρισης των κινδύνων, διαμορφώνει ανοίγματα τα οποία λόγω των ιδιαιτεροτήτων τους αντιμετωπίζονται για λόγους κεφαλαιακής επάρκειας με ιδιαίτερες προσεγγίσεις.

4.ΠΔ/ΤΕ 2591/20.8.2007: Υπολογισμός Κεφαλαιακών Απαιτήσεων των Πιστωτικών Ιδρυμάτων για τον Κίνδυνο Αγοράς

Οι κίνδυνοι αγοράς δημιουργούνται από τις θέσεις, θετικές ή αρνητικές, σε στοιχεία που είναι εκτεθειμένα στις διακυμάνσεις των τιμών τους λόγω των μεταβολών κατά τη διαπραγμάτευσή τους σε οργανωμένες ή μη οργανωμένες αγορές. Οι κίνδυνοι αυτοί αναπτύχθηκαν μετά την απελευθέρωση των αγορών και τον περιορισμό των διοικητικών παρεμβάσεων στον καθορισμό των τιμών.

Επιγραμματικά οι κίνδυνοι αγοράς μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής:

- Κίνδυνοι Αγοράς
 - Κίνδυνος Συναλλάγματος
 - Κίνδυνος Επιτοκίων
- Κίνδυνος Επενδυτικής Θέσης ή Τιμών
 - Ειδικός
 - Γενικός
- Κίνδυνος Εισοδήματος
 - Κίνδυνος Ρευστοποίησης
 - Κίνδυνος Διακανονισμού/Παρόδοσης και Αντισυμβαλλόμενου
 - Λοιποί Κίνδυνοι Αγοράς
- Κίνδυνος Διακύμανσης τιμών προϊόντων (Commodity Price Risk)
 - Κίνδυνος Παράγωγων Χρηματοοικονομικών Προϊόντων
 - Λοιποί Κίνδυνοι Αγοράς

Σύμφωνα με την ΠΔ/ΤΕ 2591.8.2007 τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να διατηρούν διαρκώς ίδια κεφάλαια, όπως αυτά καθορίζονται με την ΠΔ/ΤΕ 2587/20.8.2007, τουλάχιστον ίσα με το άθροισμα των κεφαλαιακών απαιτήσεων που προκύπτουν:

α) από τα στοιχεία του χαρτοφυλακίου συναλλαγών τους για τον κίνδυνο θέσης, τον κίνδυνο διακανονισμού/παράδοσης, τον πιστωτικό κίνδυνο αντισυμβαλλομένου και τον κίνδυνο υπέρβασης των ορίων των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων και

β) από το σύνολο των στοιχείων του ισολογισμού τους για τον κίνδυνο τιμών συναλλάγματος και τον κίνδυνο θέσης βασικού εμπορεύματος.

Ως ένα δείγμα των διαδικασιών που θέτει η ΠΔ/ΤΕ 2591/20.8.2007 σχετικά με τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των κινδύνων αγοράς, παραθέτουμε στο σημείο αυτό βασικά στοιχεία του υπολογισμού για τον κίνδυνο θέσης για τα χρηματοπιστωτικά μέσα που περιλαμβάνονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, όπως διαπραγματεύσιμοι χρεωστικοί τίτλοι, μετοχές, παράγωγα μέσα επί μετοχών ή παράγωγα μέσα επί χρεωστικών τίτλων.

Στις περιπτώσεις των μέσων αυτών ο κίνδυνος αντιμετωπίζεται σε δύο επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο αφορά τον ειδικό κίνδυνο που ενέχει η θέση, δηλαδή τον κίνδυνο μεταβολής της τιμής του σχετικού μέσου λόγω της επίδρασης παραγόντων που σχετίζονται με τον εκδότη του ή στην περίπτωση ενός παραγώγου μέσου, με τον εκδότη του υποκείμενου μέσου.

Το δεύτερο επίπεδο καλύπτει το γενικό κίνδυνο της θέσης, δηλαδή τον κίνδυνο μεταβολής της τιμής του σχετικού μέσου λόγω:

- Μιας μεταβολής στο γενικό επίπεδο των επιτοκίων (στην περίπτωση ενός διαπραγματεύσιμου χρεωστικού τίτλου ή παραγώγου μέσου χρεωστικού τίτλου) ή
- Μιας ευρείας μεταβολής στην αγορά μετοχών που δε σχετίζεται με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά μεμονωμένων τίτλων (στην περίπτωση μιας μετοχής ή ενός παραγώγου μέσου που βασίζεται σε μετοχή).

Όσον αφορά στο γενικό κίνδυνο ορίζεται στη συνέχεια ότι αντιμετωπίζεται με επιλογή της τράπεζας με δύο μεθόδους. Η Μέθοδος 1 έχει ως βάση τη ληκτότητα των θέσεων (maturity method), οι οποίες σταθμίζονται με προκαθορισμένους συντελεστές. Η Μέθοδος 2 έχει ως βάση το μέσο σταθμικό δείκτη διάρκειας (modified duration).

Η νέα Συνθήκη δε μεταβάλλει ουσιαστικά την αντιμετώπιση των κινδύνων αγοράς, οι οποίοι μετρούνται και επηρεάζουν το Δείκτη Φερεγγυότητας με την ίδια διαδικασία και μέθοδο.

5.ΠΔ/ΤΕ 2594/20.8.2007: Κίνδυνος Αντισυμβαλλομένου

Ως κίνδυνος αντισυμβαλλομένου ορίζεται η ζημιά που θα προκύψει για το πιστωτικό ίδρυμα, εάν ο αντισυμβαλλόμενος δεν ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του, λαμβανομένων υπόψη και των πιθανών διακυμάνσεων των τιμών αγοράς των χρηματοπιστωτικών μέσων που αφορά η συναλλαγή.

Με την πράξη αυτή παρέχεται η δυνατότητα στα πιστωτικά ιδρύματα να χρησιμοποιούν νέες εξελιγμένες μεθόδους για τον υπολογισμό της αξίας των ανοιγμάτων, ειδικά, από συναλλαγές τύπου πώλησης και επαναγοράς (REPOS) και από συμβάσεις παραγώγων, προκειμένου να υπολογιστούν οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του κινδύνου αντισυμβαλλομένου.

6.Πράξη 2590/20.8.2007:Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις των Πιστωτικών Ιδρυμάτων για το Λειτουργικό Κίνδυνο

Η καθιέρωση κεφαλαιακών απαιτήσεων για το λειτουργικό κίνδυνο αποτελεί μία από τις σημαντικές καινοτομίες του νέου πλαισίου. Η έννοια του εν λόγω κινδύνου αφορά τις ενδεχόμενες ζημιές που μπορεί να προκληθούν από ανεπάρκεια ή λάθη διαδικασιών ή προσώπων, καλύπτοντας και το νομικό κίνδυνο. Με την εν λόγω Πράξη παρέχεται επίσης η δυνατότητα στις τράπεζες να επιλέγουν μεταξύ τυποποιημένων και εξελιγμένων προσεγγίσεων για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων και τον κίνδυνο αυτό».

Οι προτεινόμενες από την Επιτροπή της Βασιλείας μέθοδοι υπολογισμού της κεφαλαιακής απαίτησης από το λειτουργικό κίνδυνο είναι τρεις, εκ των οποίων το κάθε πιστωτικό ίδρυμα θα επιλέξει εκείνη που κρίνει ότι ευνοεί την κεφαλαιακή του επάρκεια, χωρίς να επιτρέπει στη συνέχεια τη μετακίνηση από μέθοδο σε μέθοδο,

I. Μέθοδος Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach – BAA)

Ο δείκτης αυτός προτείνεται σε 15%

$$K_{BIA} = GI * 15\%$$

Όπου GI, ο μέσος όρος των ακαθάριστων εσόδων των τριών τελευταίων χρήσεων.

II. Τυποποιημένη Μέθοδος (Standardised Approach – STA)

Βασίζεται σε προϋπολογισμένους για οκτώ (8) προκαθορισμένα τμήματα του ενεργητικού συντελεστές β.

Business Lines	Beta Factors
Corporate finance (β1)	18%
Trading and sales(β2)	18%
Retail banking(β3)	12%
Commercial banking(β4)	15%
Payment and settlement(β5)	18%
Agency services(β6)	18%
Asset management(β7)	18%
Retail brokerage(β8)	12%

$$K_{STA} = \sum_{i=1}^8 K_i$$

Όπου GI, ο μέσος όρος των ακαθάριστων εσόδων των τριών τελευταίων χρήσεων για κάθε μία συγκεκριμένη δραστηριότητα από τις παραπάνω οκτώ.

III. Εναλλακτική Τυποποιημένη Μέθοδος (Advanced Measurement Approach – AMA)

Για τις έξι (6) κατηγορίες, από τις παραπάνω οκτώ (8), εφαρμόζεται η μεθοδολογία της τυποποιημένης μεθόδου.

Για τις υπόλοιπες δύο – και συγκεκριμένα για τις Retail banking και Commercial banking – εφαρμόζεται η εξής μεθοδολογία:

$$[(\text{Μέσος όρος 3 τελευταίων ετών χρηματοδοτήσεων Retail}) * (0,035) * \beta_3] +$$
$$[(\text{Μέσος όρος 3 τελευταίων ετών χρηματοδοτήσεων Commercial}) * (0,035) * \beta_4]$$

Οι συνολικές κεφαλαιακές απαιτήσεις είναι:

$$K_{STA} = \sum_{i=1}^8 Gi * \beta_i + \sum_{i=3}^4 , \quad i \neq 3,4 \text{ } ^{21}$$

2.2.2.1.2 Δεύτερος Πυλώνας (Pillar II)

«Ο δεύτερος πυλώνας του Συμφώνου της Βασιλείας στοχεύει να ενθαρρύνει την τήρηση υψηλών προδιαγραφών στη διαφάνεια και παρουσίαση των αναλαμβανόμενων κινδύνων. Μέσα από το αναθεωρημένο Σύμφωνο δίνεται η δυνατότητα στα τραπεζικά ιδρύματα να αναπτύξουν εσωτερικά συστήματα αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου σε διάφορα επίπεδα πολυπλοκότητας, ώστε να επιτευχθεί ακριβέστερη στάθμιση κινδύνου με την έγκριση των εποπτικών αρχών».²²

«Συγκεκριμένα, ο δεύτερος πυλώνας αρθρώνεται γύρω από τέσσερις βασικές αρχές:

- Πρόβλεψη διαδικασιών από τα πιστωτικά ιδρύματα για την εσωτερική αξιολόγηση της κεφαλαιακής τους επάρκειας και τη διαμόρφωση στρατηγικής για τη διατήρηση του επιπέδου ιδίων κεφαλαίων.
- Καθιέρωση της εξουσίας εποπτικού ελέγχου της αρτιότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών.
- Δυνατότητα επιβολής από την αρμόδια εποπτική αρχή κεφαλαιακής απαίτησης για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου καθ' υπέρβαση του ελαχίστου ορίου (8%) σε συγκεκριμένα πιστωτικά ιδρύματα.

²¹ Π. Χρ. Αγγελόπουλος, Τράπεζες & Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2008

²² Π. Πετράκης, Σύμφωνο της Βασιλείας I & II, Αθήνα 2007

- Καθιέρωση της εξουσίας έγκαιρης παρέμβασης των εποπτικών αρχών σε περίπτωση επιδείνωσης του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας ενός πιστωτικού ιδρύματος.

Η διαδικασία της εποπτικής εξέτασης (supervisory review process) του δεύτερου πυλώνα αποτελεί μία από τις βασικές καινοτομίες του Νέου Συμφώνου. Αντανακλά τη μετατόπιση του ενδιαφέροντος των εποπτικών αρχών από το επίπεδο της μακροπροληπτικής εποπτείας σε εκείνο της μικροπροληπτικής, παρέχοντας τη δυνατότητα προσωποποιημένης εποπτείας των ιδρυμάτων, οι δραστηριότητες των οποίων ενέχουν μεγαλύτερο συστημικό κίνδυνο».²³

2.2.2.1.3 Τρίτος Πυλώνας (Pillar III)

«Σκοπός του τρίτου πυλώνα είναι να συμπληρώσει τα θέματα κεφαλαιακής επάρκειας του πρώτου Πυλώνα και τα θέματα εποπτείας του δεύτερου Πυλώνα.

Μέσω μιας σειράς απαιτήσεων, που υιοθετεί και που επιτρέπουν στους συμμετέχοντες στην αγορά να έχουν πρόσβαση στην πληροφόρηση για τους κινδύνους που έχει αναλάβει η τράπεζα καθώς και για το μέγεθος της κεφαλαιοποίησης και της κεφαλαιακής της επάρκειας, η Επιτροπή επιδιώκει να ενθαρρύνει την πειθαρχία μέσω της αγοράς.

Με τις διατάξεις αυτές ουσιαστικά ρυθμίζεται η υποχρέωση των τραπεζών να δημοσιοποιούν ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία σχετιζόμενα με τους αναλαμβανόμενους χρηματοοικονομικούς και λοιπούς κινδύνους, με τη μέθοδο παρακολούθησης των κινδύνων και παράλληλα με τις αρχές εταιρικής διακυβέρνησης που εφαρμόζουν, ώστε να δώσουν τη δυνατότητα στους επενδυτές να αξιολογήσουν σωστά τις τοποθετήσεις τους στον τραπεζικό κλάδο.

Συνοπτικά, καθορίζονται τα γενικά κριτήρια και υποχρεώσεις δημοσιοποίησης από τα πιστωτικά ιδρύματα πληροφοριών που αφορούν κυρίως:

- Τις επιχειρήσεις του ομίλου του πιστωτικού ιδρύματος (για λόγους εποπτείας και λογιστικούς),

²³ Χρ. Γκόρτσος, ., Βασιλεία II και Κεφαλαιακή Επάρκεια των Τραπεζών, Μάιος 2005

- Τα στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων και τον τρόπο υπολογισμού της κεφαλαιακής του επάρκειας και
- Την κάθε κατηγορία κινδύνου που εκτίθεται το πιστωτικό ίδρυμα καθώς και των μεθόδων αξιολόγησης και των τεχνικών μείωσης των κινδύνων αυτών.

Παράλληλα ορίζεται η συχνότητα δημοσιοποίησης, ο τρόπος και τα μέσα αυτής και επαλήθευσης των πληροφοριών. Οι πληροφορίες αυτές πρέπει να δημοσιοποιούνται τουλάχιστον μία φορά το χρόνο στην ιστοσελίδα του πιστωτικού ιδρύματος». ²⁴

«Διαγραμματική παρουσίαση της λειτουργίας των πυλώνων I, II, III»²⁵

<p>ΠΥΛΩΝΑΣ I</p> <p>Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων</p>
<p>ΠΥΛΩΝΑΣ II</p> <p>Εποπτικές διαδικασίες εξέτασης κεφαλαιακής επάρκειας</p>
<p>ΠΥΛΩΝΑΣ III</p> <p>Πειθαρχία της αγοράς</p>

2.2.3 ΒΑΣΙΛΕΙΑ III

«Στις 16 Δεκεμβρίου 2010 εκδόθηκαν από την Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία οι δύο εκθέσεις που συνθέτουν το διεθνές κανονιστικό πλαίσιο που είναι γνωστό ως «Βασιλεία III». Πρόκειται για τη σημαντικότερη, ίσως, πρωτοβουλία της Επιτροπής μετά την πρόσφατη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση, μέσω της οποίας επιδιώκεται η ενίσχυση της μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης στη λειτουργία των τραπεζών και η αντιμετώπιση, μέσω μακρο-

²⁴ Π. Χρ. Αγγελόπουλος, Τράπεζες & Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2008

²⁵ Α. Γ. Χριστόπουλος, Ι. Γ. Ντόκας, Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής θεωρίας, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2012

προληπτικών πολιτικών, του συστημικού κινδύνου που μπορεί να εκδηλωθεί στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Πιο συγκεκριμένα, βάσει της Βασιλείας III:

Από συστηματική άποψη, οι διατάξεις της «Βασιλείας III» μπορούν να καταταγούν σε δύο κατηγορίες:

(α) Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται οι διατάξεις μέσω των οποίων υπεισέρχονται τροποποιήσεις σε διατάξεις του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου που διέπει την κεφαλαιακή επάρκεια των διεθνών τραπεζών(δηλαδή της «Βασιλείας II»), καθώς και προσθήκες σε αυτό.

(β) Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται οι διατάξεις με τις οποίες καθιερώνονται «καινοτόμα στοιχεία», οι οποίες διακρίνονται περαιτέρω:

- σε εκείνες μέσω των οποίων καθιερώνονται νέοι κανόνες μικρο-προληπτικής, κυρίως, ρυθμιστικής παρέμβασης στη λειτουργία των τραπεζών
- σε εκείνες με τις οποίες καθιερώνονται κανόνες μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης

«Περαιτέρω, καθιερώθηκαν διατάξεις αναφορικά με τα ακόλουθα:

(α) Κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου σύμφωνα με την τυποποιημένη προσέγγιση, οι τράπεζες οφείλουν να αξιολογούν τον πιστωτικό κίνδυνο των ανοιγμάτων τους, ανεξάρτητα από το αν υπάρχει ή όχι πιστοληπτική αξιολόγηση από Οίκους Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας (“Credit Rating Agencies”) και να ελέγχουν κατά πόσο οι συντελεστές στάθμισης που εφαρμόζονται για τα εν λόγω ανοίγματα είναι κατάλληλοι ή όχι».²⁶

(β) «Προκειμένου να αναγνωρίζουν ως «επιλέξιμο» έναν Οίκο Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας, οι εθνικές εποπτικές αρχές οφείλουν να ελέγχουν σε διαρκή βάση αν αυτός πληρεί τα κατάλληλα κριτήρια, λαμβάνοντας ως σημείο

²⁶ Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems - revised version June 2011, <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>

αναφοράς τον αναθεωρημένο Κώδικα της IOSCO, του 2008, για τους Οίκους Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας (Code of Conduct Fundamentals for Credit Rating Agencies, Report of the Technical Committee)». ²⁷

«Με διατάξεις της «Βασιλείας III» καθιερώνεται ένας απλός συντελεστής μόχλευσης, ο οποίος δε βασίζεται στον κίνδυνο (δηλαδή τα στοιχεία του ενεργητικού και εκτός ισολογισμού των τραπεζών δε σταθμίζονται με συντελεστές κινδύνου) και θα εφαρμόζεται συμπληρωματικά προς τις απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας (ως “backstop measure”). Ο συντελεστής μόχλευσης, το ύψος του οποίου ανέρχεται σε 3%, έχει σχεδιαστεί αρχικά ώστε να έχει:

▼ ως αριθμητή τα βασικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών (σύμφωνα με το νέο ορισμό) και

▼ ως παρονομαστή τα ανοίγματά τους, εντός και εκτός ισολογισμού, βάσει της λογιστικής τους αξίας, χωρίς στάθμιση κατά τον κίνδυνο και (κατ’ αρχήν) χωρίς δικαίωμα συμψηφισμού απαιτήσεων και υποχρεώσεων (όπως ισχύει κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων), σύμφωνα με τις λεπτομερείς διατάξεις του νέου κανονιστικού πλαισίου». ²⁸

« Με το νέο κανονιστικό πλαίσιο καθιερώνονται για πρώτη φορά σε διεθνές επίπεδο δύο συντελεστές ρευστότητας των τραπεζών (“liquidity ratios”):

▼ ένας βραχυχρόνιος, ο «συντελεστής κάλυψης ρευστότητας» [“liquidity coverage ratio”, “LCR”], και

▼ ένας μακροχρόνιος, ο «συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης» [“net stable funding ratio”, “NSFR”].

(α) Ο συντελεστής κάλυψης ρευστότητας

Με την καθιέρωση του εν λόγω συντελεστή επιδιώκεται η διασφάλιση της ύπαρξης επαρκών, υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού, ώστε να καλυφθούν ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις. Ο εν λόγω συντελεστής, το ύψος του οποίου πρέπει να ισούται ή να υπερβαίνει το 100%, ορίζεται ως ο λόγος:

▼ του αποθέματος των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού,

²⁷ <http://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD271.pdf>

²⁸ Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems - revised version June 2011, <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>

▼ προς το σύνολο των καθαρών ταμειακών εκροών κατά τη διάρκεια των επόμενων τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών, όπως αυτό και αυτές καθορίζονται με τις εκτενέστερες και λεπτομερείς διατάξεις του νέου κανονιστικού πλαισίου.

(β) Ο συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης

Με την καθιέρωση του συντελεστή καθαρής σταθερής χρηματοδότησης επιδιώκονται δύο στόχοι:

(α) Ο πρώτος συνίσταται στην αντιμετώπιση του προβλήματος που απορρέει από τον ετεροχρονισμό στη ρευστοποιησιμότητα στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού του ισολογισμού των τραπεζών (“liquidity mismatch”).

(β) Επιδιώκεται, επίσης, η δημιουργία κινήτρων στις τράπεζες να χρησιμοποιούν σταθερές πηγές για τη χρηματοδότηση των περιουσιακών τους στοιχείων (περιλαμβανομένων των δανείων), η διάρκεια των οποίων υπερβαίνει το έτος. Ο εν λόγω συντελεστής, το ύψος του οποίου πρέπει να υπερβαίνει το 100%, ορίζεται ως ο

- ▼ της διαθέσιμης ποσότητας σταθερής χρηματοδότησης,
- ▼ προς την απαιτούμενη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης, όπως αυτές καθορίζονται λεπτομερώς στο νέο κανονιστικό πλαίσιο.

(γ) Εργαλεία παρακολούθησης του κινδύνου ρευστότητας από τις εποπτικές αρχές

Προκειμένου να διασφαλιστεί η κατάλληλη παρακολούθηση και αξιολόγηση του κινδύνου ρευστότητας από τις εποπτικές αρχές με ομοιόμορφο τρόπο, η Επιτροπή της Βασιλείας καθιερώνει πέντε εργαλεία παρακολούθησής του:

- ▼ τη συμβατική αναντιστοιχία ληκτοτήτων (“contractual maturity mismatch”),
- ▼ τη συγκέντρωση της χρηματοδότησης (“concentration of funding”),
- ▼ τα διαθέσιμα μη βεβαρημένα στοιχεία του ενεργητικού (“available unencumbered assets”),
- ▼ το συντελεστή κάλυψης ρευστότητας ανά σημαντικό νόμισμα (“LCR by significant currency”) και
- ▼ τα εργαλεία παρακολούθησης εξελίξεων στην αγορά (“market-related monitoring tools”).

Τα εργαλεία αυτά πρέπει να χρησιμοποιούνται από τις εποπτικές αρχές σε διαρκή βάση, ώστε να αποκτούν επαρκή και συγκεκριμένη πληροφόρηση αναφορικά με τις συνθήκες ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα και τις επιμέρους τράπεζες». ²⁹

Σύμφωνα με το νέο κανονιστικό πλαίσιο, οι τράπεζες καλούνται να δημιουργούν κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης (“capital conservation buffer”), επιπροσθέτως των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων που πρέπει να τηρούν σε διαρκή βάση. Η δημιουργία αυτού του αποθέματος θα γίνεται σε ομαλές περιόδους (δηλαδή σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης και πιστωτικής επέκτασης) με σκοπό τη διασφάλιση της δυνατότητας απορρόφησης, μέσω αυτών, ζημιών που μπορεί να επέλθουν σε περιόδους έντασης του οικονομικού κύκλου.

Το απόθεμα αυτό, ύψους 2,5% του συνόλου των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών (σύμφωνα με τις διατάξεις για τον συντελεστή κεφαλαιακής επάρκειας):

- ▼ θα αποτελείται αποκλειστικά από κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων τους (σύμφωνα με τον νέο ορισμό) και
- ▼ θα χρησιμοποιείται ώστε να αποφεύγεται, κατ’ αρχήν, η προσφυγή στα ελάχιστα ίδια κεφάλαια για την απορρόφηση ζημιών.

Εφόσον μια τράπεζα κάνει χρήση του, θα οφείλει να το ανακτήσει άμεσα μέσω του περιορισμού της διανομής κερδών για την καταβολή μερισμάτων, την επαναγορά ιδίων μετοχών, ή την καταβολή bonuses στο προσωπικό.

«Στο πλαίσιο αυτό, οι αρχές καλούνται:

- ▼ να ελέγχουν την πιστωτική επέκταση, καθώς και άλλους δείκτες βάσει των οποίων μπορεί να εντοπιστεί η πιθανότητα επέλευσης συστημικού κινδύνου, και
- ▼ να αξιολογούν κατά πόσο η πιστωτική επέκταση είναι (και σε ποιον βαθμό) «υπερβολική» και ενδέχεται να οδηγήσει στην επέλευση συστημικού κινδύνου, σε καταφατική δε περίπτωση να ενεργοποιούν την υποχρέωση.

Το ύψος του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος θα κλιμακώνεται, κατά την κρίση των αρμοδίων αρχών, από 0% έως 2,5% του συνόλου των σταθμισμένων

²⁹ Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, December 2010 <http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>

στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών (σύμφωνα με τις διατάξεις για τον συντελεστή κεφαλαιακής επάρκειας). Το απόθεμα:

▼ θα δημιουργείται με επέκταση του (μόλις προαναφερθέντος) κεφαλαιακού αποθέματος για λόγους συντήρησης και

▼ θα αποτελείται επίσης, κατ' αρχήν τουλάχιστον, αποκλειστικά από κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών (σύμφωνα με το νέο ορισμό).

Ειδικά οι διεθνώς δραστηριοποιούμενες τράπεζες (με θυγατρικές τραπεζικές επιχειρήσεις σε περισσότερα κράτη) οφείλουν να διαμορφώνουν το εν λόγω απόθεμα με βάση ένα σταθμισμένο μέσο όρο, ο οποίος θα συναρτάται προς την εγχώρια και τη διεθνή τους δραστηριότητα (δεδομένου ότι ο οικονομικός κύκλος στα επιμέρους κράτη μπορεί να μην είναι (και συνήθως δε θα είναι) συγχρονισμένος)». ³⁰

Η σημαντικότερη τροποποίηση που επέρχεται στο ισχύον κανονιστικό πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών αφορά αναμφισβήτητα τον ορισμό των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων τους. Όπως έχει προαναφερθεί, με την εν λόγω τροποποίηση επιδιώκεται η ενίσχυση της ποιότητας των ιδίων κεφαλαίων τους, μετά από την αξιολόγηση των (αρνητικών) εμπειριών που αντλήθηκαν κατά τη διάρκεια της πρόσφατης διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης ως προς τη δυνατότητα των τραπεζών να απορροφήσουν, μέσω των ιδίων κεφαλαίων τους, ζημίες από τους κινδύνους στους οποίους εκτέθηκαν.

Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να γίνουν, κατ' αρχήν, οι ακόλουθες επισημάνσεις:

(α) Το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων, τα οποία καλούνται «ελάχιστα» (“minimum capital”) δεδομένου ότι καθιερώνονται και τα δύο προαναφερθέντα κεφαλαιακά αποθέματα, θα συνεχίσει να αποτελείται από το άθροισμα:

- των βασικών ιδίων κεφαλαίων τους (“Tier 1 Capital”), τα οποία, όμως, πλέον κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες, διάκριση η οποία έχει σημασία ως προς τα σχετικά καθιερούμενα ποσοτικά όρια, και
- των συμπληρωματικών ιδίων κεφαλαίων τους (“Tier 2 Capital”).

³⁰ Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems - revised version June 2011, <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>

Αντίθετα, ο εναλλακτικός ορισμός των ιδίων κεφαλαίων (“Tier 3 Capital”), με τον οποίον οι τράπεζες έχουν, σύμφωνα με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο, τη δυνατότητα να εκπληρώνουν τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις για κάλυψη έναντι των κινδύνων αγοράς, καταργείται.

(β) Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις αφορούν τη σύνθεση της κάθε κατηγορίας ιδίων κεφαλαίων, καθώς και τα κριτήρια εκλεξιμότητας των στοιχείων των ιδίων κεφαλαίων για την ένταξή τους σε κάθε μία από αυτές.

Σύμφωνα με τη «Βασιλεία III», τα βασικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών θα αποτελούνται από δύο κατηγορίες στοιχείων:

▼ τα κύρια στοιχεία (“common equity Tier 1 capital”), και

▼ τα πρόσθετα στοιχεία (“additional Tier 1 capital”),

Στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών εντάσσονται τα ακόλουθα:

(α) Η αξία του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου σε επίπεδο κοινών μετοχών (με ή χωρίς δικαίωμα ψήφου), αποκλειομένων όλων των κατηγοριών προνομιούχων μετοχών, εφόσον πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

(β) Τα αποτελέσματα εις νέον (“retained earnings”), περιλαμβανομένων και των προσωρινών

(γ) Τα εμφανή αποθεματικά (“disclosed reserves”).

(δ) Υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, οι κοινές μετοχές οι οποίες έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους, και κατέχονται από τρίτους (“minority interest”).

(ε) Η διαφορά από την έκδοση των ανωτέρω κατηγοριών κοινών μετοχών υπέρ το άρτιο.

Στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών εντάσσονται τα ακόλουθα:

(α) Προνομιούχες μετοχές και ομολογιακοί τίτλοι που πληρούν, κυρίως, τους ακόλουθους όρους:

- είναι μη καθορισμένης διάρκειας,
- έχουν εκδοθεί και το ποσό της έκδοσης έχει καταβληθεί πλήρως,

- είναι μειωμένης εξασφάλισης έναντι των καταθετών και όλων των εν γένει πιστωτών,
- δεν περιέχουν ρήτρα προσαύξησης της προκαθορισμένης απόδοσής τους σε περίπτωση μη άσκησης του δικαιώματος ανάκλησής τους (“step-up clause”), ή παρεμφερή ρήτρα (“redeem clause”),
- μπορούν να ανακληθούν από τον εκδότη τους μόνο μετά την παρέλευση πενταετίας, και εφόσον πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

(β) Υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, τίτλοι με τα ως άνω χαρακτηριστικά οι οποίοι έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους, κατέχονται από τρίτους, και δεν περιλαμβάνονται στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων.

(γ) Η διαφορά από την έκδοση προνομιούχων μετοχών που εντάσσονται στην εν λόγω κατηγορία υπέρ το άρτιο.

Κατά συνέπεια, μεταξύ όλων των υπολοίπων αλλαγών που επέρχονται:

(i) οι προνομιούχες μετοχές μη καθορισμένης διάρκειας που δεν παρέχουν δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος για παρελθούσες χρήσεις συνεχίζουν μεν να εντάσσονται στα βασικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών, με ποσοτικούς όμως περιορισμούς,

(ii) οι καινοτόμοι τίτλοι (“innovative instruments”) οι οποίοι, σύμφωνα με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο, εντάσσονται στα βασικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών μέχρι ποσοστού 15% θα παύσουν να περιλαμβάνονται σε αυτά.

Στην κατηγορία των συμπληρωματικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών εντάσσονται τα ακόλουθα στοιχεία:

(α) Προνομιούχες μετοχές και ομολογιακοί τίτλοι που πληρούν, κυρίως, τους όρους που αναφέρθηκαν προηγουμένως, αναφορικά με τα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων, αλλά είναι ορισμένης διάρκειας, τουλάχιστον πενταετούς,

β) Υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, τίτλοι με τα ως άνω χαρακτηριστικά οι οποίοι έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους, κατέχονται από τρίτους και δεν περιλαμβάνονται στα βασικά ίδια κεφάλαια.

(γ) Η διαφορά από την έκδοση προνομιούχων μετοχών που εντάσσονται στην εν λόγω κατηγορία υπέρ το άρτιο.

(δ) Ορισμένα κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους (“general provisions/general loan-loss reserves”), εφόσον κατά τον υπολογισμό της κεφαλαιακής απαίτησης για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου ακολουθείται η τυποποιημένη προσέγγιση και τηρούνται, επιπλέον, συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Κατά συνέπεια, τα αφανή αποθεματικά (“undisclosed reserves”), καθώς και τα αποθεματικά από την αναπροσαρμογή πάγιων στοιχείων του ενεργητικού και οι διορθώσεις αξίας χρηματοπιστωτικών μέσων (“revaluation reserves”), τα οποία, σύμφωνα με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο, εντάσσονται στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών, θα παύσουν να περιλαμβάνονται σε αυτά». ³¹

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Θεωρητική ανάλυση της αποτελεσματικότητας της Βασιλείας

3.1 Κριτική στη Βασιλεία I

«Το Σύμφωνο της Βασιλείας I, στην αρχική του μορφή, κάλυπτε μόνο τον πιστωτικό κίνδυνο και ουσιαστικά επέβαλε το εποπτικό κεφάλαιο (regulatory capital) να είναι τουλάχιστον 8% του σταθμισμένου ενεργητικού (risk weighted assets) ή, με άλλα λόγια, ο δείκτης φερεγγυότητας να μην υπολείπεται του 8%. Το κεφάλαιο, κατά τους κανόνες της Βασιλείας, είναι ευρύτερο του παραδοσιακού ορισμού της "Καθαρής Θέσης" και περιλαμβάνει στοιχεία όπως ομολογίες και δάνεια περιορισμένης εξασφάλισης (subordinated debt). Από την άλλη πλευρά, το σταθμισμένο ενεργητικό προέκυπε από τη στάθμιση των στοιχείων του ενεργητικού σύμφωνα με ένα συντελεστή από τους τέσσερις συντελεστές (0%, 20%, 50% και 100%), σύμφωνα με την κατηγορία ενεργητικού. Τελικά, το εποπτικό κεφάλαιο δεν

³¹Χρ. Γκόρτσος, Βασιλεία III: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος

έπρεπε να υπολείπεται του 8% του σταθμισμένου ενεργητικού του πιστωτικού ιδρύματος».³²

3.2 Κριτική στη Βασιλεία II

«Επίσημα έγγραφα της BCBS και άλλων οργανισμών, όπως το ΔΝΤ, παρουσιάζουν τη Νέα Συμφωνία ως μία εξέλιξη της συμφωνίας του 1988. Υποτίθεται ότι το Σύμφωνο του 2004 ετοιμάστηκε ώστε να διορθώσει τις ατέλειες του προκατόχου του 1988. Η σχέση, όμως, ανάμεσα στα δύο έγγραφα είναι πολύ πιο περίπλοκη. Στην πραγματικότητα, ακόμα και η πρόθεση κάθε συμφωνίας ήταν διαφορετική: η συμφωνία του 1988 στόχευε στο να καθορίσει ίσες ευκαιρίες για όλους όσον αφορά τον ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζών που δραστηριοποιούνταν διεθνώς από την άποψη του κόστους της κανονιστικής συμμόρφωσης. Ήταν μια προσπάθεια να ρυθμιστεί ο ανταγωνισμός μεταξύ τραπεζών που υπόκεινται σε διαφορετικά κανονιστικά συστήματα μέσω της εξάλειψης των πλεονεκτημάτων κόστους των τραπεζών σε χώρες με πιο επιεικείς κανονισμούς. Η χρηματοοικονομική σταθερότητα ήταν δευτερεύων παράγοντας στο κείμενο του 1988. Αντιθέτως, η σταθερότητα είναι στον πυρήνα της νέας συμφωνίας. Σε κάποια έκταση, η αλλαγή στη στόχευση οφείλεται μόνο στην εκ των υστέρων αποδοχή του γεγονότος ότι απροσδόκητα μεγάλος αριθμός χωρών υιοθέτησαν το κείμενο του 1988 ως οδηγό για την προληπτική εποπτεία, αν και αυτή δεν ήταν η αρχική πρόθεση των συγγραφέων».³³

«Η Βασιλεία II είχε ως στόχο να ενδυναμώσει τα κίνητρα των τραπεζών να ελέγχουν τον κίνδυνο των ανοιγμάτων τους σχετικά με την Βασιλεία I. Το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο έχει ως στόχο να μειώσει το εποπτικό arbitrage. Επιπλέον η Βασιλεία II εκμεταλλεύεται αποτελεσματικά πληροφορίες για την πιστωτική αξιοπιστία των δανειστών της, η οποία είναι γνωστή εσωτερικά στις τράπεζες, επιτρέποντας στα πιστωτικά ιδρύματα που πληρούν κάποιες απαιτήσεις να εφαρμόζουν τη μέθοδο εσωτερικών διαβαθμίσεων (IRB). Συνεπώς, από πολλές απόψεις η Βασιλεία II υπερτερεί της Βασιλείας I».³⁴

³² Π. Πετράκης, Σύμφωνο της Βασιλείας I & II, Αθήνα 2007

³³ Fernando J. Cardim de Carvalho, Βασιλεία II: Μια Κριτική Εκτίμηση, Μάρτιος 2005

³⁴ M. Tanaka, The Macroeconomic Implications of the New Basel Accord, 2007

Έτσι, η Βασιλεία II έρχεται να συμπληρώσει και να διόρθωσε τα μειονεκτήματα και τις παραλείψεις της Βασιλείας I. Ωστόσο, αρκετοί οικονομολόγοι επισημαίνουν πιθανά προβλήματα που είναι πιθανόν να εκδηλωθούν στο πλαίσιο λειτουργίας της Βασιλείας II που παρουσιάζονται στις εξής τρεις κατηγορίες:

- Στη πρώτη κατηγορία εξετάζεται το κατά πόσο η Βασιλεία II προωθεί πράγματι τη χρηματοοικονομική σταθερότητα. Η πιο ευαίσθητη στον κίνδυνο προσέγγιση για τον υπολογισμό των εποπτικών κεφαλαίων προωθεί την χρηματοοικονομική σταθερότητα στο βαθμό που οι μετρήσεις κινδύνου που χρησιμοποιούνται είναι ακριβείς. Οι μετρήσεις κινδύνου ωστόσο έχουν πολλούς σοβαρούς περιορισμούς. Για παράδειγμα, οι Morris και Shin (1999) υποστήριξαν ότι τα VALUE-AT-RISK (VAR) μοντέλα δε λαμβάνουν υπόψη την ενδογενή φύση του κινδύνου, οπότε παράγουν ανακριβή μέτρα μεταβλητότητας.

Αυτό συμβαίνει επειδή η υπόθεση που «κρύβεται» κάτω από τα υπάρχοντα μοντέλα διαχείρισης κινδύνου όπως το VAR είναι ότι η τιμή ενός αξιόγραφου πέφτει σε ένα πολύ χαμηλό επίπεδο με συγκεκριμένη εξωγενώς προσδιορισμένη πιθανότητα, ενώ στην πραγματικότητα οι βραχυπρόθεσμες μεταβολές των τιμών εξαρτώνται από τις πράξεις των συμμετεχόντων στην αγορά. Από τη στιγμή που τέτοια μοντέλα μέτρησης κινδύνου δε λαμβάνουν υπόψη τη στρατηγική φύση του κινδύνου, θα μπορούσαν να καταστήσουν τους συμμετέχοντες στην αγορά ανεπαρκώς προετοιμασμένους για μια κατάσταση κρίσης όπου όλοι οι συναλλασσόμενοι προσπαθούν να «χαλαρώσουν» τις θέσεις τους παράλληλα. Τοιουτοτρόπως, αν οι μετρήσεις κινδύνου είναι ανακριβείς, τότε και ο υπολογισμός εποπτικών κεφαλαίων που βασίζεται σε αυτές πιθανόν να αποτύχει να προωθήσει τη χρηματοοικονομική σταθερότητα.

- Η δεύτερη ανησυχία είναι ότι η νέα τυποποιημένη μέθοδος ίσως αλλοιώσει τα κίνητρα των επιχειρήσεων στη χρήση εξωτερικών διαβαθμίσεων πιστωτικής ποιότητας. Οι εξωτερικοί οργανισμοί πιστωτικής αξιολόγησης (E.O.Π.Α.) εξέφρασαν ανησυχίες ότι η χρήση πιστωτικών διαβαθμίσεων στο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας μπορεί να παρακινήσει τις επιχειρήσεις να

«ψωνίσουν» υψηλότερες διαβαθμίσεις, έτσι ώστε να μειώσουν το κόστος δανεισμού τους. Κάτι τέτοιο μπορεί να πείσει τις Ε.Ο.Π.Α. να «φουσκώσουν» τις αξιολογήσεις-διαβαθμίσεις τους, με συνέπεια την υπονόμηση της αξιοπιστίας τους. Επιπλέον, υπάρχει φόβος ότι όλες μαζί οι επικίνδυνες επιχειρήσεις ίσως παραιτηθούν της διαδικασίας αξιολόγησης από Ε.Ο.Π.Α. από τη στιγμή που ανοίγματα σε αδιαβάθμητες επιχειρήσεις λαμβάνουν χαμηλότερη στάθμιση κινδύνου (100%) από αυτές που έχουν χαμηλή διαβάθμιση (150%), σύμφωνα με την Επιτροπή της Βασιλείας. Κάτι τέτοιο θα μειώσει το βαθμό διαφάνειας.

- Η τρίτη ανησυχία είναι αν η Βασιλεία II θα μπορούσε να έχει ανεπιθύμητες επιπτώσεις στην πραγματική οικονομία μέσω της επίδρασής της στον τραπεζικό δανεισμό, δηλαδή τις μακροοικονομικές επιπτώσεις της Βασιλείας II. Πιο συγκεκριμένα, ότι το πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας επηρεάζει:
 - α) την προσφορά τραπεζικών πιστώσεων και
 - β) την επίδραση αυτών στο νομισματικό μηχανισμό μετάδοσης.

«Ο κανονισμός κεφαλαιακής επάρκειας μπορεί να επηρεάζει το νομισματικό μηχανισμό μετάδοσης. Ο βαθμός ανταπόκρισης της προσφοράς δανείων σε αλλαγές της νομισματικής πολιτικής καθορίζει τη δύναμη του νομισματικού μηχανισμού μετάδοσης. Μια σφικτή νομισματική πολιτική μειώνει τα κεφάλαια των τραπεζών και περιορίζει την ικανότητά τους να δανείζουν αν υπόκεινται στο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας».³⁵

«Σε ένα απλό στατικό μοντέλο αποδείχτηκε ότι αν ο κανονισμός κεφαλαιακής απαίτησης είναι δεσμευτικός, τα τραπεζικά δάνεια μπορεί να μην αυξηθούν καθόλου σε μια νομισματική επέκταση».³⁶

³⁵ Thomas F. Cosimano, Ralph Chami, "Monetary policy with a touch of Basel" IMF, 2001 & Skander J. Van den Heuvel, 2002. "Does bank capital matter for monetary transmission?," Economic Policy Review, Federal Reserve Bank of New York, issue May

³⁶ Anil K. Kashyap, Jeremy C. Stein, Monetary Policy and Bank Lending, National Bureau of Economic Research, 1994

3.2.1 Η επίδραση της Βασιλείας II στη χρηματοοικονομική αποτελεσματικότητα και σταθερότητα

Ως χρηματοοικονομική αποτελεσματικότητα νοείται ο επιμερισμός των διαθέσιμων πόρων του χρηματοοικονομικού συστήματος στις πιο αποτελεσματικές επενδυτικές ευκαιρίες με το μικρότερο δυνατό κόστος.

Αυτό αφορά όλους τους παράγοντες του χρηματοοικονομικού συστήματος, δηλαδή τις επιχειρήσεις διαμεσολάβησης (τράπεζες ή μη τραπεζικούς οργανισμούς που συγκεντρώνουν κεφάλαια), τις αγορές (χρηματαγορές και κεφαλαιαγορές) καθώς και τα συστήματα υποστήριξης της αγοράς (συστήματα εκκαθάρισης, διακανονισμού και πληρωμών).

Οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα ενός συστήματος είναι τρεις.

- Πρώτον, η αποτελεσματικότητα επιμερισμού του κινδύνου μεταξύ των συμμετεχόντων στο σύστημα, ούτως ώστε ο καθένας να αναλαμβάνει το μέρος του κινδύνου που έχει τη δυνατότητα να διαχειριστεί. Ο επιμερισμός δεν είναι μόνο διαστρωματικός, αλλά και διαχρονικός.
- Δεύτερον, η διάχυση των πληροφοριών, ώστε αυτές να είναι διαθέσιμες και προσιτές σε όλους και οι αντιθέσεις μεταξύ των οφειλετών και των δανειστών να επιλύονται μέσω της αγοράς.
- Τρίτον, η ισχυρή εταιρική διακυβέρνηση, η οποία θα επιλύει αποτελεσματικά τα προβλήματα εξουσιοδότησης (agency problem) που εμφανίζονται, συμβάλλοντας στην αποτελεσματικότερη κατανομή των διαθέσιμων πόρων. Αν οι εποπτικοί κανόνες είναι σχεδιασμένοι με τέτοιο τρόπο, ώστε να ενισχύονται οι τρεις παραπάνω παράγοντες, τότε αναμένεται ότι θα ενισχυθεί και η οικονομική αποτελεσματικότητα.

Όσον αφορά τη χρηματοοικονομική σταθερότητα, αυτή νοείται ως η ικανότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος να αντιστέκεται σε εξωτερικές ή εσωτερικές διαταραχές και να αντιμετωπίζει οικονομικές ανισορροπίες που προκαλούνται, η δε δυνατότητα αυτή πρέπει να καλύπτει το παρόν αλλά και να επεκτείνεται στο μέλλον.

Ορισμένες φορές η έννοια γίνεται καλύτερα κατανοητή αν ορισθεί η αντίθετη έννοια της «μη σταθερότητας».

Η μη σταθερότητα είναι μια αλληλουχία γεγονότων που οδηγεί σε μια κρίση. Η κρίση μπορεί να πάρει διάφορες μορφές, όπως η αύξηση της διακύμανσης στην αγορά, η αδυναμία έκδοσης ή ρευστοποίησης χρεογράφων καθώς και πτωχεύσεις τραπεζών.

Αν το χρηματοοικονομικό σύστημα είναι εξοπλισμένο με τους κατάλληλους μηχανισμούς απορρόφησης των παραγόντων που οδηγούν σε κρίση, τότε μπορούμε να ισχυρισθούμε ότι το σύστημα διέπεται από χρηματοοικονομική σταθερότητα.

Σε αυτή την περίπτωση, απομακρύνεται ο κίνδυνος διαταραχών στη διαδικασία διαμεσολάβησης και αποτρέπεται η μη αποτελεσματική κατανομή των αποταμιεύσεων στις πιο αποδοτικές επενδυτικές ευκαιρίες.

Με βάση την παραπάνω ανάλυση, οι παράγοντες που επηρεάζουν τη σταθερότητα είναι τρεις:

- Πρώτον, η αποτελεσματικότητα των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων. Απαιτείται η καθιέρωση συστημάτων μέτρησης της έκθεσης του χρηματοοικονομικού συστήματος σε διάφορες μορφές κινδύνων, ο προσδιορισμός της οικονομικής ευρωστίας του μη χρηματοοικονομικού συστήματος (επιχειρήσεις, νοικοκυριά), καθώς και η σύνδεσή τους με μακροοικονομικές μεταβλητές. Είναι προφανές ότι η ανάλυση εστιάζεται στο σύνολο του χρηματοπιστωτικού τομέα (μακρο-προληπτική ανάλυση) σε αντίθεση με την ανάλυση που εξετάζει σε κάθε μονάδα χωριστά (μικρο-προληπτική ανάλυση).
- Δεύτερον, η δυνατότητα του τραπεζικού τομέα να απορροφά διαταραχές. Αυτό εξαρτάται από την αποδοτικότητα και κερδοφορία του συστήματος, την πολιτική προβλέψεων, την επάρκεια κεφαλαίων και τη ρευστότητα.
- Τρίτον, ο κίνδυνος μετάδοσης κρίσης όπου εξετάζονται οι πηγές μετάδοσης κρίσεων, δηλαδή οι διατραπεζικές σχέσεις και οι συσχετίσεις των χαρτοφυλακίων, καθώς και τα προληπτικά μέτρα που συμβάλλουν στην ελαχιστοποίηση της πιθανότητας μετάδοσης.

Ενώ η χρηματοοικονομική σταθερότητα και η χρηματοοικονομική αποτελεσματικότητα είναι διαφορετικές έννοιες, από την ανάλυση των

χαρακτηριστικών προκύπτει ότι είναι αλληλένδετες. Προφανώς, ένας υψηλός βαθμός αποτελεσματικότητας συμβάλλει στη σταθερότητα. Παράλληλα, η σταθερότητα είναι μια προϋπόθεση για μια ομαλή και αποδοτική λειτουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος. Εντούτοις, ενώ η χρηματοοικονομική σταθερότητα και η αποδοτικότητα είναι σε γενικές γραμμές συμπληρωματικές, η εμπειρία έχει δείξει ότι υπάρχουν επίσης περιπτώσεις στις οποίες οι προσπάθειες να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα μπορούν να υπονομεύσουν τη χρηματοοικονομική σταθερότητα, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα. Το αντίστροφο μπορεί επίσης να ισχύσει.

Στη συνέχεια αναλύονται οι παράγοντες που επηρεάζουν τη χρηματοοικονομική αποτελεσματικότητα και σταθερότητα:

Επιμερισμός Κινδύνου

Είναι προφανές ότι η ραγδαία αύξηση του μεγέθους και της πολυπλοκότητας της αγοράς πρόσθεσε νέες διαστάσεις στη διαδικασία της χρηματοοικονομικής αποτελεσματικότητας και σταθερότητας.

Από τις σημαντικότερες καινοτομίες είναι η τιτλοποίηση απαιτήσεων και η χρήση πιστωτικών παραγώγων.

Το νέο πλαίσιο εισάγει για πρώτη φορά ρυθμίσεις για τις τράπεζες που χρησιμοποιούν την τεχνική της τιτλοποίησης για τη μεταφορά του πιστωτικού κινδύνου εκτός των ισολογισμών τους και αναγνωρίζει τα πιστωτικά παράγωγα ως τεχνική μείωσης του κινδύνου. Αυτό αναμένεται να βοηθήσει σε ορθότερο επιμερισμό του κινδύνου μέσα στο τραπεζικό σύστημα. Η μεταφορά όμως του πιστωτικού κινδύνου έχει δημιουργήσει νέους φορείς κινδύνου που σε πολλές περιπτώσεις είναι έξω από το τραπεζικό σύστημα και πέρα από τα όρια εφαρμογής της Βασιλείας II.

Οι εταιρείες επενδύσεων υψηλής μόχλευσης (hedge funds) είναι ένα τέτοιο παράδειγμα, οι οποίες έχουν σημαντικές τοποθετήσεις σε πιστωτικά παράγωγα χωρίς να υπόκεινται σε ρυθμιστικούς κανόνες. Ο επιμερισμός του κινδύνου για τους τομείς που βρίσκονται εκτός εποπτικού πλαισίου, και συνεπώς εκτός Βασιλείας II, παραμένει ένα σημείο που είναι δυνατόν να αποτελέσει πηγή κινδύνων με αρνητικές επιπτώσεις στην αποτελεσματικότητα και σταθερότητα του συστήματος.

Διάχυση Πληροφοριών

Η Βασιλεία II δίνει μεγάλη έμφαση στη διαφάνεια της διάχυσης των πληροφοριών, αφού αφιερώνει ολόκληρο τον τρίτο πυλώνα στην πειθαρχία της αγοράς. Η έννοια της πειθαρχίας στην αγορά δεν είναι καινούργια και μπορεί να αναχθεί στο αόρατο

χέρι (invisible hand) του Άνταμ Σμιθ. Στη σύγχρονη χρηματοοικονομική θεωρία παίρνει πιο συγκεκριμένη μορφή και νοείται ως το σύνολο των μέτρων που μπορούν να υιοθετήσουν ομαδικά οι παράγοντες της αγοράς για να «τιμωρήσουν» μια τράπεζα, σε περίπτωση υπερβολικής ανάληψης κινδύνων. Η «τιμωρία» μπορεί να εκδηλωθεί ως αποτέλεσμα τιμής (price effect), όπου οι επενδυτές απαιτούν μεγαλύτερη απόδοση για τα ομόλογα της τράπεζας, ως αποτέλεσμα ποσότητας (quantity effect), όπου οι καταθέτες αποσύρουν τα κεφάλαιά τους από την τράπεζα ή ως αποτέλεσμα αξίας (valuation effect), όπου οι παράγοντες της αγοράς οδηγούν σε μείωση την αξία της μετοχής. Για την επιβολή πειθαρχίας οι παράγοντες της αγοράς πρέπει να έχουν τα κατάλληλα κίνητρα και το ισχυρότερο κίνητρο είναι η πιθανότητα να υποστούν ζημιά και να απολέσουν κάποια από τα κεφάλαιά τους. Σε αυτή την περίπτωση, για να επιβάλλουν πειθαρχία πρέπει να έχουν τις απαραίτητες πληροφορίες για να αξιολογήσουν μια τράπεζα, την ικανότητα να ερμηνεύσουν κατάλληλα τις πληροφορίες καθώς και την ικανότητα να επηρεάσουν τις αποφάσεις των τραπεζών. Η Βασιλεία II εστιάζει κυρίως στο πρώτο και αγνοεί τα άλλα δύο. Θεωρεί την πληροφορία ως ομοιογενές αγαθό όπου το περισσότερο είναι πάντα καλύτερο από το λιγότερο και επιβάλλει στις τράπεζες και τις εποπτικές αρχές την υποχρέωση δημοσιοποίησης πολλών πληροφοριών.

Όμως η πειθαρχία της αγοράς εξαρτάται και από την ικανότητα της αγοράς να αξιολογεί την οικονομική θέση των τραπεζών καθώς και την ικανότητά της να επιβάλει διορθωτικές ενέργειες που αντανακλούν αυτές τις αξιολογήσεις. Το νέο πλαίσιο αγνοεί τις δύο αυτές παραμέτρους.

Εταιρική Διακυβέρνηση

Ως εταιρική διακυβέρνηση νοείται το σύνολο των συστημάτων και διαδικασιών που έχουν θεσμοθετηθεί για την επίλυση αντιθέσεων εντός των τραπεζών. Η Επιτροπή της Βασιλείας έχει δημοσιοποιήσει οκτώ αρχές που οριοθετούν την έννοια της ισχυρής εταιρικής διακυβέρνησης στις τράπεζες. Το νέο πλαίσιο της Βασιλείας II δίνει μεγάλη βαρύτητα στις αρχές αυτές και απαιτεί από τις τράπεζες, ιδίως αυτές που θα εφαρμόσουν τις εξελιγμένες μεθόδους μέτρησης και διαχείρισης των κινδύνων, να υιοθετήσουν ένα ισχυρό και αποτελεσματικό σύστημα διακυβέρνησης. Όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς, το διοικητικό συμβούλιο, η διοίκηση, η εσωτερική επιθεώρηση και οι λειτουργίες ελέγχου καλούνται να αναπτύξουν υπευθυνότητες για διαφορετικές πτυχές των συστημάτων. Το διοικητικό συμβούλιο να εγκρίνει τις βασικές πτυχές των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων, η διοίκηση να κατανοεί το

σχεδιασμό και τη λειτουργία των συστημάτων, ενώ η εσωτερική επιθεώρηση καλείται να ελέγξει τουλάχιστο μία φορά το χρόνο τις διαδικασίες. Παράλληλα, κάθε τράπεζα πρέπει να δημιουργήσει λειτουργίες ελέγχου που θα εξετάζουν σε τακτά χρονικά διαστήματα την αποτελεσματικότητα των συστημάτων. Τέλος, το νέο πλαίσιο απαιτεί την υλοποίηση συστήματος αναφορών, ώστε η πληροφόρηση να φθάνει στα ανώτατα διοικητικά κλιμάκια. Όλα τα παραπάνω συνθέτουν ένα σύστημα ισχυρής εταιρικής διακυβέρνησης, καθώς αποτελεί κοινή πεποίθηση ότι καλά συστήματα με κακή εταιρική διακυβέρνηση μπορεί να δημιουργήσουν πηγές κινδύνου που θα επηρεάσουν αρνητικά τη σταθερότητα.

Διαχείριση Κινδύνων

Το πλαίσιο της Βασιλείας II έχει δύο κύρια χαρακτηριστικά, παρέχει κίνητρα (incentive-based) και επικεντρώνεται στον κίνδυνο (risk-based). Δίνει κίνητρα για να αναπτυχθούν συστήματα διαχείρισης των κινδύνων και εδραιώνει την πεποίθηση ότι η Βασιλεία II δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως υποχρέωση προς την εποπτική αρχή, αλλά ως ευκαιρία για βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης των κινδύνων. Αν οι τράπεζες εκμεταλλευθούν αυτή την ευκαιρία, θα καταλήξουν σε καλύτερη αναγνώριση, ποσοτικοποίηση και εκτίμηση του κινδύνου. Οι διαδικασίες αυτές δεν είναι καινούργιες, αλλά θα γίνουν πιο συστηματοποιημένες και αυστηρές με στόχο να μειωθεί η πιθανότητα κακών αποφάσεων, αλλά και να υπάρξει ένα σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης, το οποίο θα ενεργοποιείται νωρίς ώστε να λαμβάνονται διορθωτικές ενέργειες. Ιδιαίτερα ωφελημένες αναμένεται να είναι οι μικρότερες και οι λιγότερο εξελιγμένες τράπεζες. Κατ' ουσία, τους παρέχεται δωρεάν ένα ολόκληρο πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων, το οποίο αν επιχειρούσαν να αναπτύξουν μόνες τους, θα απαιτούσε σημαντικούς επενδυτικούς πόρους. Τώρα το σύστημα είναι έτοιμο και καλούνται να στρέψουν τους πόρους στην υλοποίησή του. Γενικά, η συμβολή της Βασιλείας II στη χρηματοοικονομική αποτελεσματικότητα και σταθερότητα μέσω αυτού του παράγοντα είναι αναμφισβήτητη.

Δυνατότητα απορρόφησης ζημιών

Το πλαίσιο της Βασιλείας II υιοθετεί την αρχή ότι οι προβλέψεις καλύπτουν αναμενόμενες ζημιές, ενώ τα κεφάλαια μη αναμενόμενες ζημιές. Οι τράπεζες που θα εφαρμόσουν τις εξελιγμένες μεθοδολογίες πρέπει να εκτιμήσουν τις παραμέτρους κινδύνου (ύψος ανοίγματος κατά το χρόνο αθέτησης – exposure at default – EAD, πιθανότητα αθέτησης – probability of default – PD και ζημία ως ποσοστό του ανοίγματος κατά το χρόνο αθέτησης – loss given default – LGD) που τις οδηγούν

στον υπολογισμό των αναγκαίων προβλέψεων και κεφαλαίων. Συνεπώς, δημιουργείται μια ασπίδα προστασίας η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την απορρόφηση ζημιών, χωρίς να κλονισθεί η ευρωστία της τράπεζας. Βεβαίως δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής ότι οι εκτιμήσεις συνήθως αντανακλούν την ιστορική εμπειρία. Τα αποτελέσματα των υποδειγμάτων είναι συνάρτηση των στοιχείων με τα οποία τροφοδοτούνται και δεν μπορούν να είναι προσανατολισμένα στο μέλλον. Το νέο πλαίσιο απαιτεί η εκτίμηση των παραμέτρων να λαμβάνει υπόψη όλες τις φάσεις του οικονομικού κύκλου, αλλά αυτό, προς το παρόν, είναι πολύ δύσκολο να υλοποιηθεί. Συνεπώς, οι ζημιές που εκτιμώνται απεικονίζουν ιστορική εμπειρία και όχι μελλοντικά γεγονότα. Το πρόβλημα αμβλύνεται, εν μέρει, με την υποχρέωση των τραπεζών να διενεργούν ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress testing). Οι ασκήσεις αυτές είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για λήψη αποφάσεων και άσκηση πολιτικής, αλλά δεν πρέπει να λησμονούμε ότι είναι επίσης προσανατολισμένες στο παρελθόν με δυνατότητα εκτίμησης της αναμενόμενης ζημιάς. Η μη αναμενόμενη ζημιά δεν μπορεί να εκτιμηθεί, ακριβώς, γιατί είναι μη αναμενόμενη. Όταν η ακραία κατάσταση εξελιχθεί σε κρίση, τότε τα κεφάλαια συχνά δεν είναι επαρκή. Συνεπώς, ορισμένες φορές τίθεται σε αμφιβολία η δυνατότητα του κεφαλαίου να απορροφήσει μη αναμενόμενες ζημιές, σε αντίθεση με τη λογική του πλαισίου της Βασιλείας II.

Περαιτέρω, το ερώτημα που συχνά ανακύπτει είναι ποιους κινδύνους καλύπτουν τα κεφάλαια. Με βάση τη λογική του νέου πλαισίου, τα κεφάλαια προορίζονται να καλύψουν μικροοικονομικούς κινδύνους (πιστωτικό κίνδυνο, κίνδυνο αγοράς κ.λπ.), αλλά αγνοούν τους μακροοικονομικούς κινδύνους, δηλαδή τους κινδύνους που δημιουργεί το μακρο-περιβάλλον. Το θέμα είναι ποια μορφή κινδύνων επηρεάζει περισσότερο τη χρηματοοικονομική αποτελεσματικότητα και σταθερότητα. Αν η σταθερότητα του συστήματος εξαρτάται από την ευρωστία των μονάδων που το απαρτίζουν και οι μικροοικονομικοί κίνδυνοι έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα, η επίπτωση της Βασιλείας II αναμένεται να είναι θετική. Αν η σταθερότητα του συστήματος εξαρτάται από μακροοικονομικές μεταβλητές και η επίδραση του μακρο-περιβάλλοντος είναι σημαντική, τότε η Βασιλεία II έχει μικρή επίπτωση, διότι δεν είναι σχεδιασμένη να λαμβάνει υπόψη αυτούς τους κινδύνους.

Κίνδυνος μετάδοσης κρίσεων

Η μετάδοση κρίσεων στο σύγχρονο χρηματοοικονομικό σύστημα εξαρτάται από το βαθμό συσχέτισης μεταξύ των τραπεζών και από τον τρόπο αντίδρασης των

εποπτικών αρχών σε μια κρίση. Η συσχέτιση μεταξύ των τραπεζών, ως αποτέλεσμα της διατραπεζικής αγοράς και των επενδύσεων που υπόκεινται σε κοινούς παράγοντες κινδύνου, δε λαμβάνεται υπόψη από τη Βασιλεία II και συνεπώς η συμβολή της αναμένεται μικρή. Αντίθετα η Βασιλεία II αναμένεται να βελτιώσει τη δυνατότητα παρέμβασης των εποπτικών αρχών μέσω του Πυλώνα II καθώς και την προβλεπόμενη συνεργασία των εποπτών στα πλαίσια της εποπτείας διασυνοριακών ομίλων. Η συνεργασία αυτή υφίσταται και τώρα, αλλά αναμένεται ότι θα ενδυναμωθεί στις περιπτώσεις συστημικά σημαντικών τραπεζών και διασυνοριακής κρίσης, ώστε να μειωθεί η πιθανότητα μετάδοσης της κρίσης».³⁷

3.3 Κριτική στη Βασιλεία III

«Η συνθήκη της Βασιλείας III ενσωματώνει την II και δεν την αντικαθιστά. Η Βασιλεία III αποτελείται από το αρχικό πλαίσιο της Βασιλείας II συν τις αναθεωρήσεις που έγιναν από τον Ιούλιο του 2009 συν κάποια νέα δεδομένα - όπως για παράδειγμα η προσθήκη του δείκτη μόχλευσης και των κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Ο Jose Maria Roldan, Πρόεδρος του Standards Implementation Group (SIG) της Βασιλείας III για την τραπεζική εποπτεία είπε: «*Η Βασιλεία III είναι περισσότερο σαν την Βασιλεία I παρά σαν την Βασιλεία II*». Αυτό που εννοεί είναι ότι στην εξίσωση της κεφαλαιακής επάρκειας η Βασιλεία I ασχολήθηκε περισσότερο με τον αριθμητή (δηλαδή το ποσό που οι τράπεζες πρέπει να διακρατούν - το «διάσημο 8%», όπως το λέει ο κ. Roldan) και ότι η Βασιλεία II ασχολείται περισσότερο με τον παρανομαστή (τα σχετιζόμενα με τον κίνδυνο στοιχεία ενεργητικού που απαιτούν κεφαλαιακή υποστήριξη).

³⁷ Φ. Καλφάογλου, Η επίπτωση του Νέου Πλαισίου Υπολογισμού των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων Τραπεζών (Βασιλεία II) στην αποτελεσματικότητα και τη σταθερότητα του Τραπεζικού Συστήματος, 2006

Η Βασιλεία ΙΙΙ ρίχνει και πάλι το βάρος της στον αριθμητή. Μάλιστα, στις δικές της διατάξεις το επίπεδο και η ποιότητα κεφαλαίου που οι τράπεζες θα πρέπει να εξασφαλίσουν έχει αυξηθεί. *«Το μήνυμα εδώ είναι πολύ ξεκάθαρο: σε σύγκριση με τη Βασιλεία Ι και τη Βασιλεία ΙΙ θέλουμε υψηλότερο επίπεδο κεφαλαίου αλλά - ακόμη πιο σημαντικό - θέλουμε καλύτερη ποιότητα κεφαλαίου»*, λέει ο κ. Roldan ο οποίος είναι επίσης και γενικός διευθυντής τραπεζικής εποπτείας στην Κεντρική Τράπεζα της Ισπανίας.

Ο κ. Roldan επισημαίνει ότι δεν πρέπει να κατηγορείται η Βασιλεία ΙΙ για την οικονομική κρίση. *«Η Βασιλεία ΙΙ δεν είναι τέλεια αλλά δεν ήταν παρούσα σε πολλές χώρες - όπως για παράδειγμα τις ΗΠΑ - οπότε δε θα μπορούσε να έχει αποτρέψει την κρίση»*, είπε. *«Η Βασιλεία ΙΙΙ θα πρέπει να ιδωθεί ως ευρύτερη δέσμη νέων μέτρων που αποφασίστηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο από το Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (FSB) και το G20. Η ρυθμιστική αναθεώρηση αφορά ακόμη τις over the counter συναλλαγές παραγώγων, τα συστημικώς σημαντικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τις αποζημιώσεις, τα κίνητρα και τη δομή του χρηματοοικονομικού κλάδου»*.

Αν και οι τράπεζες αναγνωρίζουν την ανάγκη για αυστηρότερες απαιτήσεις ρευστότητας και κεφαλαίου και ζητήθηκε η γνώμη τους κατά τη διάρκεια της κατάρτισης του προσχεδίου της Βασιλείας ΙΙΙ, αρκετές έχουν ακόμη επιφυλάξεις. Ιδιαίτερα ανησυχούν ότι με την διακράτηση υψηλού ποσοστού κεφαλαίου και ρευστότητας θα μειωθεί η ικανότητά τους να δανείζουν - κάτι που θα βλάψει όχι μόνο την οικονομία, αλλά και τα κέρδη τους».³⁸

³⁸ <http://www.thebanker.com/Regulation-Policy/Regulation/Jose-Maria-Roldan-says-don-t-forget-Basel-II?ct=true>, 08/12/2010 "Jose Maria Roldan says don't forget Basel II"

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ 2008

4.1 Χρηματοοικονομική Κρίση - Αίτια

«Έπειτα από μια μακρά περίοδο ευνοϊκών οικονομικών συνθηκών το Διεθνές Χρηματοοικονομικό Σύστημα κλήθηκε να αντιμετωπίσει δύο Αναταραχές (Shocks), οι οποίες εμφανίστηκαν με μικρή χρονική διαφορά: την Κρίση των Στεγαστικών Δανείων προς δανειολήπτες χαμηλής πιστοληπτικής ικανότητας (sub-primes) και τη σημαντική Άνοδο των Τιμών των Εμπορευμάτων. Τα δύο γεγονότα, αν και ασύνδετα μεταξύ τους, δημιούργησαν πιέσεις στο Διεθνές Οικονομικό Σύστημα, το οποίο κλήθηκε να αντιμετωπίσει δύο αντικρουόμενα προβλήματα, αυτά της Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας και του Πληθωρισμού. Οι Κεντρικές Τράπεζες αντέδρασαν με τη διοχέτευση ρευστότητας στο σύστημα και τη μείωση των επιτοκίων σε ασυνήθιστα χαμηλά επίπεδα.

Η κρίση των στεγαστικών δανείων ξεκίνησε από τις ΗΠΑ και περιορίστηκε αρχικά στις τράπεζες οι οποίες είχαν επενδύσει σε προϊόντα τιτλοποίησης των δανείων αυτών. Καθώς η κρίση εξελισσόταν, η πρακτική της επαναλαμβανόμενης τιτλοποίησης (re-securitisation) καθώς και η πολυπλοκότητα και αδιαφάνεια των προϊόντων είχαν ως αποτέλεσμα την αδυναμία εντοπισμού του κινδύνου και τη μείωση της εμπιστοσύνης στη φερεγγυότητα των τραπεζών. Οι τράπεζες έγιναν ιδιαίτερα επιφυλακτικές και δανείζονταν μεταξύ τους για μικρά χρονικά διαστήματα. Ιδιαίτερες επιπτώσεις είχαν οι τράπεζες με μικρή καταθετική βάση και κύρια πηγή χρηματοδότησης τη διατραπεζική αγορά. Η κρίση λοιπόν μεταφέρθηκε σε ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα και δεν άργησε να επηρεάσει τον πραγματικό τομέα της οικονομίας.

Ως πρωταρχικές αιτίες της κρίσης μπορούν να θεωρηθούν η άπλετη ρευστότητα που υπήρχε στο σύστημα και το ρυθμιστικό και εποπτικό περιβάλλον δραστηριοποίησης των τραπεζών. Η άπλετη ρευστότητα σε συνδυασμό με ένα περιβάλλον χαμηλών επιτοκίων οδήγησαν σε υπερβάλλουσα αύξηση των τιμών (π.χ., ακίνητα) και σε

χαλάρωση των πιστωτικών κριτηρίων. Οι επενδυτές αναζητούσαν υψηλότερες αποδόσεις, χωρίς πάντα να κατανοούν τη βασική σχέση στα χρηματοοικονομικά, δηλαδή, ότι υψηλότερες αποδόσεις συνοδεύονται με υψηλότερο κίνδυνο, και οι τράπεζες αναζητώντας εναλλακτικές πηγές εσόδων, κάλυψαν τη ζήτηση δημιουργώντας πολύπλοκα προϊόντα με σημαντικά προβλήματα διαφάνειας». ³⁹

Πιο αναλυτικά τα κυριότερα αίτια της πρόσφατης χρηματοοικονομικής κρίσης είναι:

- «η αλόγιστη χρήση τιτλοποίησης στεγαστικών δανείων (Securitization)
- η υπερβολική χρήση δανειακών κεφαλαίων (Financial Leverage)
- η πλημμελής διαβάθμιση πιστοληπτικού κινδύνου ομολόγων μειωμένης εξασφάλισης (Bond Ratings)
- το σύστημα αμοιβών στο χρηματοπιστωτικό τομέα (Bonus)
- και το κανονιστικό πλαίσιο.

Ας εξετάσουμε τους παράγοντες αυτούς με τη σειρά. Η τιτλοποίηση είναι ένας μηχανισμός μετακίνησης στεγαστικών δανείων από τον ισολογισμό των εμπορικών και αποταμιευτικών τραπεζών στους ισολογισμούς άλλων διαμεσολαβητικών χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Για παράδειγμα, ένα στεγαστικό δάνειο €1.000 αντικαθίσταται από το διαμεσολαβητικό οργανισμό με ισοδύναμο ποσό μετρητών τα οποία χρησιμοποιούνται από την τράπεζα για νέα στεγαστικά δάνεια, που με τη σειρά τους μεταφέρονται σε ένα διαμεσολαβητικό οργανισμό, ο οποίος αντικαθιστά το στεγαστικό δάνειο με μετρητά κ.ο.κ. Τα δάνεια με αυτή τη διαδικασία μεταφέρονται στο διαμεσολαβητικό οργανισμό, όπου χρηματοδοτούνται με ίδια κεφάλαια και έκδοση ιδίων ομολόγων μειωμένης εξασφάλισης. Με αυτό τον τρόπο, οι υποχρεώσεις προς ίδια κεφάλαια βρίσκονται σε επίπεδα 20 προς 1, 30 προς 1, ακόμη και 50 προς 1, σε αντίθεση με τη σχέση υποχρεώσεων προς ίδια κεφάλαια της τάξης 9 προς 1 που έχουν συνήθως οι τραπεζικοί οργανισμοί. Επομένως, ο μηχανισμός της τιτλοποίησης δημιουργεί δύο προβλήματα.

Πρώτον, αφαιρεί από τον παραδοσιακό τραπεζίτη το κίνητρο σωστής αξιολόγησης πιστοληπτικού κινδύνου του δανειολήπτη, αφού ο κίνδυνος αυτός μεταφέρεται σε άλλους οργανισμούς.

Δεύτερον, οι διαμεσολαβητικοί οργανισμοί που δέχονται τα τιτλοποιημένα δάνεια, τα χρηματοδοτούν με υψηλούς δείκτες υποχρεώσεων προς ίδια κεφάλαια, εκδίδοντας

³⁹ Φ. Καλφάογλου, Η Χρηματοοικονομική Κρίση και η Βασιλεία II

εταιρικά ομόλογα (Mortgage Backed Securities ή MBS). Τα εταιρικά ομόλογα αγοράζονται κυρίως από θεσμικούς επενδυτές, όπως συνταξιοδοτικά και ασφαλιστικά ταμεία, αμοιβαία κεφάλαια, τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες και κεφάλαια υψηλού κινδύνου (hedge funds).

Οι επενδυτικές τράπεζες που εξέδωσαν τα εταιρικά ομόλογα μειωμένης εξασφάλισης κατόρθωσαν να πείσουν τις εταιρείες Διαβάθμισης (Bond Rating Agencies) να βαθμολογήσουν πολύ υψηλά (AAA, AA, κλπ) τα ομόλογα που είχαν ως αντίκρισμα τα τιτλοποιημένα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης. Ένας από τους λόγους αυτής της ‘λανθασμένης’ βαθμολόγησης είναι ο ηθικός κίνδυνος (Moral Hazard), η σχέση εξάρτησης δηλαδή που υπήρχε μεταξύ τους, αφού οι εταιρείες διαβάθμισης πληρώνονται από τις επενδυτικές τράπεζες που είναι ανάδοχοι των ομολόγων. Έτσι, οι επενδυτές παραπλανήθηκαν ως προς τον κίνδυνο των ομολόγων που αγόρασαν. Επιπλέον, για τη διασφάλισή τους, οι θεσμικοί επενδυτές αγόρασαν συμβόλαια προστασίας έναντι του κινδύνου χρεοκοπίας των ομολόγων (Credit Default Swaps). Δυστυχώς, τα περισσότερα συμβόλαια προστασίας είχαν εκδοθεί κυρίως από μια ασφαλιστική εταιρία, την AIG, η οποία δεν ήταν δυνατόν να σηκώσει το βάρος μιας εντεταμένης χρεοκοπίας των ομολόγων, οδηγούμενη και εκείνη σε πιστωτικό αδιέξοδο το Σεπτέμβριο του 2008.

Παρόμοιο πρόβλημα δημιούργησε και το σύστημα αμοιβών στελεχών του χρηματοπιστωτικού τομέα. Η δομή των (υπερ)αμοιβών των στελεχών έδινε ιδιαίτερη σημασία στη βραχυπρόθεσμη κερδοφορία σε βάρος της μακροπρόθεσμης εταιρικής κερδοφορίας. Επομένως, τα στελέχη ελάμβαναν υπόψη μόνο τους βραχυπρόθεσμους κινδύνους αδιαφορώντας για τις μακροχρόνιες επιπτώσεις τους στην εταιρεία. Αυτό ουσιαστικά έθεσε κίνητρα για αλόγιστη χορήγηση στεγαστικών δανείων, ανεξάρτητα από τον πιστοληπτικό κίνδυνο των δανειοληπτών (NINJA Δάνεια: No-Income, No-Job, No-Assets), καλύπτοντας μάλιστα 100% της αξίας του ακινήτου.

Οι παραπάνω αιτίες βρήκαν γόνιμο έδαφος και στο ‘απελευθερωμένο’ (deregulation) κανονιστικό πλαίσιο. Το 1999, με την κατάργηση του νόμου Glass Steagall, υιοθετήθηκε το δόγμα της αυτορρύθμισης των επενδυτικών τραπεζών. Επιπρόσθετα, υιοθετήθηκε και η μετακίνηση σχετικών δραστηριοτήτων εκτός του ισολογισμού, μειώνοντας την ικανότητα της αγοράς να αποτιμήσει το μέγεθος του κινδύνου. Τέλος, η διάσωση του Long-Term Capital Management (LTC) το 1998 δημιούργησε προσδοκίες πως η Κεντρική Τράπεζα δε θα άφηνε πιστωτικά ιδρύματα να καταρρεύσουν.

Βασιζόμενοι στους παραπάνω λόγους, η διαδρομή της κρίσης μπορεί τώρα, εκ των υστέρων, να απεικονιστεί καθαρά. Σε κάποιο σημείο, η προσφορά ακινήτων ξεπέρασε τη ζήτησή τους, οδηγώντας σε πτώση των τιμών που με τη σειρά της δημιούργησε αρνητική καθαρή θέση στους δανειολήπτες στεγαστικών δανείων. Για παράδειγμα, το Μάρτιο του 2008 το 11% των κατόχων στεγαστικών δανείων (8,8 εκατομμύρια ιδιοκτήτες) είχαν μηδενική ή αρνητική θέση, έχοντας κίνητρο να παύσουν να αποπληρώνουν το δάνειο, εγκαταλείποντας το ακίνητο στην τράπεζα. Το Μάιο του 2008 τα ακίνητα στις ΗΠΑ έχασαν 18,4% της αξίας τους σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2006.

Περαιτέρω, η αύξηση των επιτοκίων (AMR) μετά την αρχική περίοδο χάριτος χαμηλών επιτοκίων δυσχέρανε τη διατήρηση του ακινήτου στα χέρια του αρχικού επενδυτή, οδηγώντας σε μαζικές πωλήσεις σε χαμηλές τιμές. Το αποτέλεσμα ήταν οι κάτοχοι των τιτλοποιημένων δανείων να μην εισπράξουν τις ταμειακές ροές που ανέμεναν (τόκους και κεφάλαιο) με αποτέλεσμα τα εταιρικά ομόλογα (MBS) που είχαν χρηματοδοτήσει τα τιτλοποιημένα δάνεια να υποστούν σημαντική μείωση της βαθμολογίας τους, σημαντική αύξηση των απαιτούμενων επιτοκίων τους και υποτίμηση της αξίας τους, πράγμα που οδήγησε στην κατάρρευση των διαμεσολαβητικών οργανισμών.

Το σημαντικότερο όμως αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας ήταν η άρση της εμπιστοσύνης μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών στη διατραπεζική αγορά που οδήγησε στο 'κλείσιμο της στρόφιγγας' των πιστώσεων και επομένως στην κρίση ρευστότητας».⁴⁰

⁴⁰ Χρ. Καμπόλης – Ν. Γ. Τραυλός, Τα αίτια της πρόσφατης παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης

4.2 Μελέτη Περίπτωσης

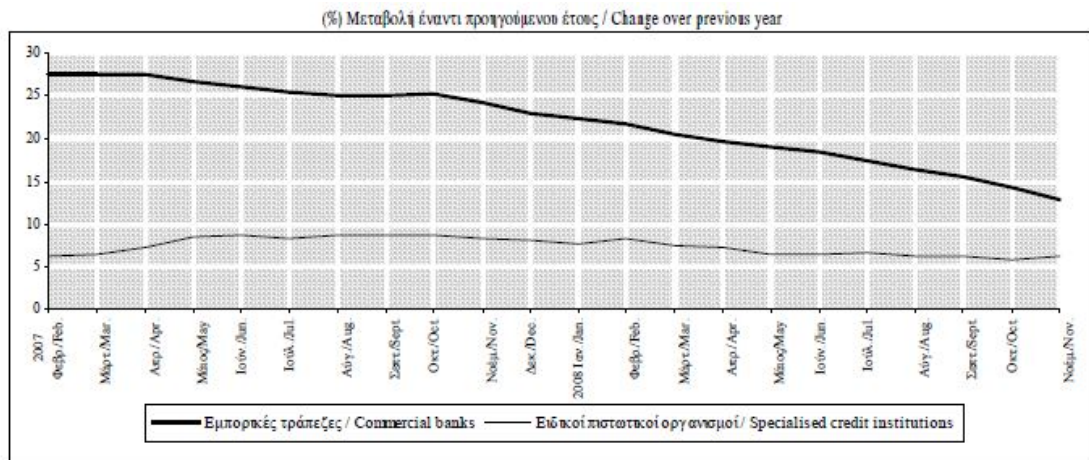
«Η χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε στην Αμερική ήταν αδύνατον να μην επηρεάσει και την ελληνική οικονομία. Εξετάζοντας λοιπόν τα οικονομικά επίπεδα στα οποία λειτουργούσε τις τελευταίες δεκαετίες η ελληνική οικονομία μπορεί εύκολα να γίνουν κατανοητά τα αίτια και το μέγεθος της κρίσης στον Ελλαδικό χώρο που ταλανίζει τη χώρα μέχρι τις μέρες μας.

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας τα τελευταία χρόνια είναι οι πολύ υψηλοί ρυθμοί πιστωτικής επέκτασης των νοικοκυριών, οι οποίοι συνδέονται με την ταχεία αποκλιμάκωση των επιτοκίων και την απελευθέρωση της τραπεζικής αγοράς κυρίως από το 2003 και μετά. Η επίδραση των παραγόντων αυτών είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του συνολικού δανεισμού των νοικοκυριών με μέσο ετήσιο ρυθμό 24,6% περίπου για το διάστημα 2003-2008, ενώ στην Ευρωζώνη ο αντίστοιχος ρυθμός ήταν μόλις 7,7%.

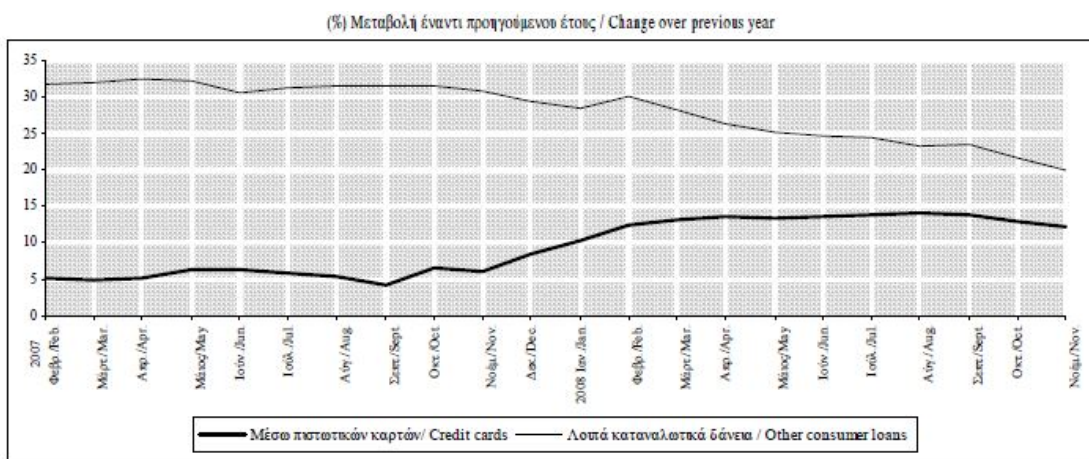
Ειδικότερα, η μεγάλη αύξηση που παρατηρήθηκε κατά το παρελθόν κορυφώθηκε το 2005, πριμοδοτούμενη όσον αφορά τα στεγαστικά δάνεια από τις αλλαγές στη φορολογία ακινήτων που θα ίσχυαν από το 2006, ενώ η συγκράτηση του ρυθμού πιστωτικής επέκτασης την τελευταία τριετία ήταν απόρροια του αρνητικού αποτελέσματος βάσης και των επιπτώσεων από την αναταραχή στις διεθνείς χρηματαγορές.

Οι εξελίξεις αυτές συνέβαλαν στην πρόσφατη επιβάρυνση του ρυθμού αύξησης των στεγαστικών δανείων σε 11,4% το Δεκέμβριο του 2008 (1,8% στην Ευρωζώνη) και της καταναλωτικής πίστης σε 13,7% (2,3% στην Ευρωζώνη)». ⁴¹

⁴¹ Η. Λεκκός, Ειρ. Στάγγελ, Ν. Πανδής, Ανάλυση της Δομής και Λειτουργίας του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος, Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 2010

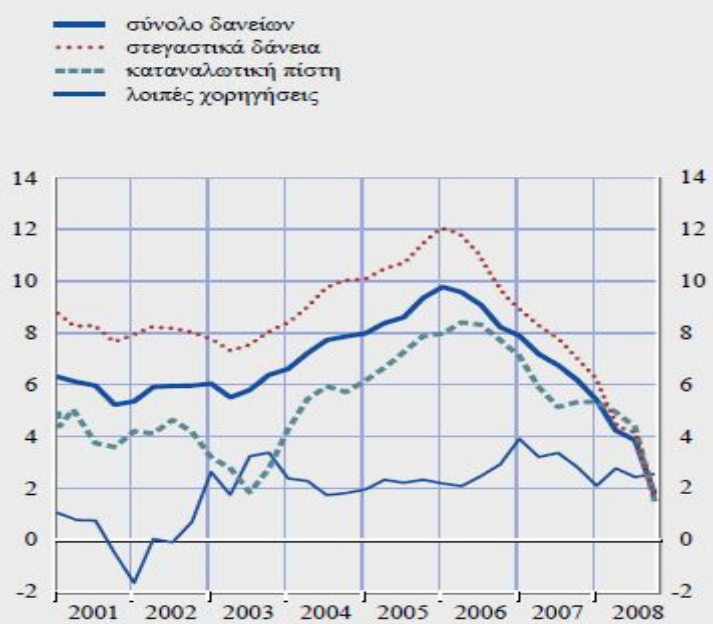
Χρηματοδότηση εγχώριων νοικοκυριών από εγχώρια ΝΧΙ (Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας - ΤτΕ, Ιαν 2009)

Ανάλυση καταναλωτικής πίστης από εγχώρια ΝΧΙ (Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας - ΤτΕ, Ιαν 2009)

Διάγραμμα 15 Δάνεια των ΝΧΙ προς τα νοικοκυριά

(ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές)

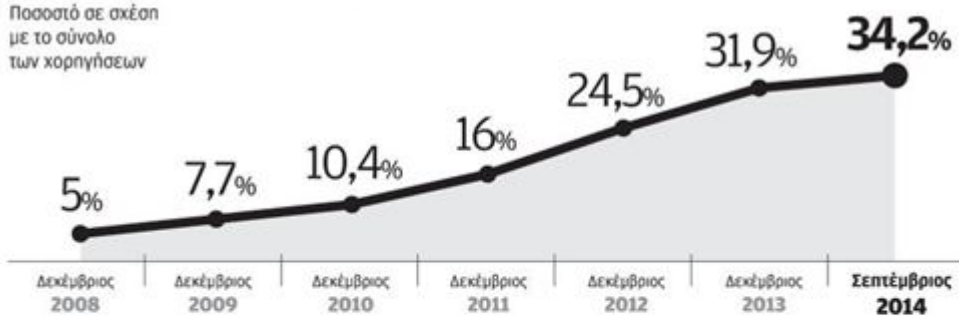
Δάνεια των ΝΧΙ προς νοικοκυριά (Ετήσια Έκθεση ΕΚΤ 2008)

Βασικό χαρακτηριστικό της πρόσφατης χρηματοοικονομικής κρίσης είναι τα επίπεδα των μη εξυπηρετούμενων δανείων στα οποία παρατηρείται μεγάλη αύξηση. Θεωρητικά ο λογαριασμός της κεφαλαιακής επάρκειας λειτουργεί θετικά καθώς προσφέρει εξασφαλίσεις σε κάποιο δάνειο σε δικλίδα ασφαλείας, στην πραγματικότητα όμως δεν παρέχει πλήρη κάλυψη καθώς δεν λαμβάνει υπόψη κάποιους άλλους κινδύνους όπως ο κίνδυνος χώρας.

Το παρακάτω διάγραμμα αποτυπώνει την πορεία των μη εξυπηρετούμενων δανείων από τα πρώτα χρόνια της κρίσης έως σήμερα.

Η πορεία των μη εξυπηρετούμενων δανείων

Ποσοστό σε σχέση με το σύνολο των χορηγήσεων

	Alpha Bank	Εθνική Τράπεζα	Τράπεζα Πειραιώς	Eurobank
ΣΩΡΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ	€12,8 δισ.	€8,7 δισ.	€16,2 δισ.	€9,7 δισ.
ΔΕΙΚΤΗΣ ΚΑΛΥΨΗΣ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΕ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΑΠΟ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ	62%	60,2%	57,4%	56,3%
ΔΕΙΚΤΗΣ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	33%	31,9%	38,8%	33,4%

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος. Σημ. Τα στοιχεία της Εθνικής Τράπεζας αφορούν την Ελλάδα. Για τις άλλες τράπεζες είναι σε επίπεδο ομίλου.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

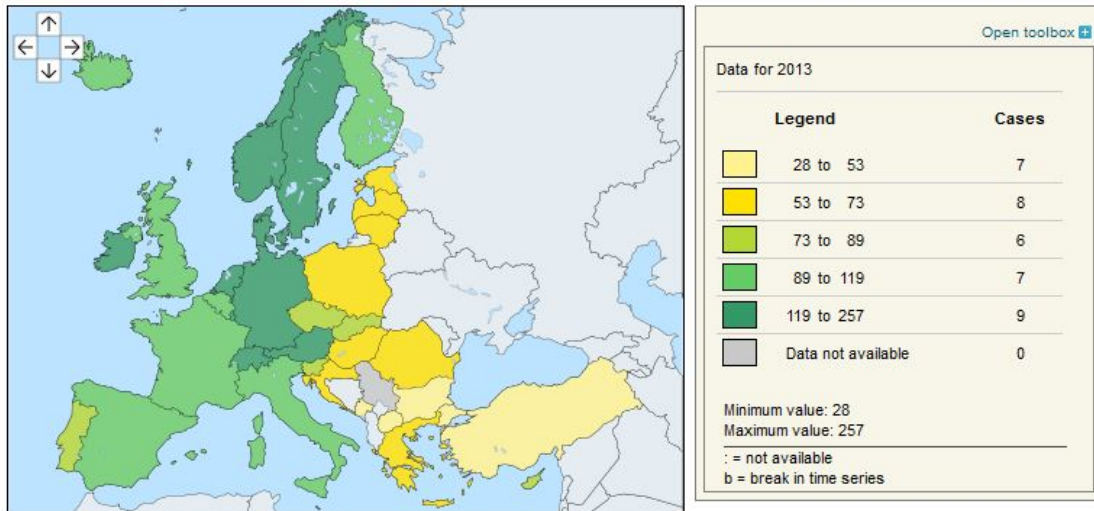
Τις τελευταίες δεκαετίες η ποιότητα του χαρτοφυλακίου των δανείων στις περισσότερες χώρες παρέμενε σχετικά σταθερή μέχρι το ξέσπασμα της μεγάλης κρίσης του 2007-2008. Από τότε λόγω της παγκόσμιας ύφεσης η κατάσταση χειροτέρευσε, αλλά ο βαθμός επιδείνωσης διαφέρει από χώρα σε χώρα εξαιτίας πολλών παραγόντων. Ο κύριος παράγοντας που οδήγησε σε αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε ορισμένες χώρες όπως η Ελλάδα, ήταν η πτώση του ΑΕΠ, γεγονός που δικαιολογείται από τη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας.

Μεγάλες συστημικές τράπεζες για να αντιμετωπίσουν το μεγάλο πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων έχουν προβεί σε πολύ υψηλές προβλέψεις. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών αφορά την Ελλάδα και καλύπτει περίπου το 60% των δανείων που βρίσκονται σε καθεστώς οριστικής καθυστέρησης. Προβλέψεις πρωτοφανείς στην ιστορία του εγχώριου τραπεζικού συστήματος, αποτέλεσμα της κρίσης που έχει πλήξει τη χώρα την τελευταία δεκαετία και η οποία έχει οδηγήσει στη βύθιση του ΑΕΠ κατά περίπου 25%. Η κατάρρευση της οικονομίας οδήγησε στην εκτόξευση του δείκτη των μη εξυπηρετούμενων δανείων από το επίπεδο του 5% που ήταν στο τέλος του 2008 στο 34,2% που είναι σήμερα (Σεπτέμβριος 2014).

Δηλαδή, δάνεια ύψους 72 δισ. ευρώ δεν εξυπηρετούνται. Στην πραγματικότητα η εικόνα έχει επιδεινωθεί κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2014 και κυρίως κατά το ξεκίνημα του 2015 εξαιτίας της παρατεταμένης πολιτικοοικονομικής αβεβαιότητας. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ξεπερνούν τα 75 δισ. ευρώ, ενώ υπάρχει ένα σημαντικό απόθεμα δανείων που έχουν αναδιαρθρωθεί λόγω αδυναμίας των δανειοληπτών να τα εξυπηρετήσουν με τους αρχικούς όρους και τα οποία εμφανίζουν αυξημένες πιθανότητες να καταστούν ξανά μη εξυπηρετούμενα τα δάνεια.

Η επίδραση των οικονομικών κρίσεων στην ομαλή λειτουργία της οικονομικής και κοινωνικής ζωής όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, αποτυπώνεται μέσω του ΑΕΠ. «Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕγχΠ) είναι ο κεντρικός δείκτης των εθνικών λογαριασμών, ο οποίος συνοψίζει την οικονομική θέση μιας χώρας ή μιας περιφέρειας. Μπορεί να υπολογιστεί μέσω διαφορετικών προσεγγίσεων: με την προσέγγιση με βάση τις εκροές, με την προσέγγιση με βάση τις δαπάνες και με την προσέγγιση με βάση το εισόδημα». ⁴² Έτσι λοιπόν στον παρακάτω χάρτη εμφανίζονται οι χώρες της ευρωζώνης με τα αντίστοιχα επίπεδα του ΑΕΠ.

⁴² http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/GDP_at_regional_level/el

GDP per capita 2013 (EU28=100)

Πηγή: :

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/mapToolClosed.do?tab=map&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00114&toolbox=types#>

Πιο αναλυτικά, στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας πριν και μετά τη χρηματοοικονομική κρίση του 2008 και των υπολοίπων χωρών της ευρωζώνης.

Ως βάση υπολογισμού 100 θεωρείται το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του συνόλου των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

GDP per capita in PPS Index (EU28 = 100)							
geotime	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EU (28 countries)	100	100	100	100	100	100	100
EU (27 countries)	100	100	100	100	100	100	100
Euro area (19 countries)	108	108	108	108	108	107	107
Euro area (18 countries)	109	109	108	109	108	108	107
Euro area (17 countries)	109	109	109	109	109	108	107
Belgium	115	115	117	120	120	120	119
Bulgaria	40	43	44	43	44	45	45
Czech Republic	84	82	83	81	83	82	82
Denmark	122	123	123	126	126	125	124
Germany	116	116	115	119	122	123	122
Estonia	69	68	62	63	68	71	73
Ireland	147	132	128	129	130	130	130
Greece	91	93	94	87	77	74	73
Spain	103	102	101	98	95	94	94
France	107	106	108	108	108	107	107
Croatia	61	64	62	59	60	61	61
Italy	105	106	105	104	103	101	99
Cyprus	100	105	105	102	96	93	89
Latvia	60	60	53	53	57	60	64
Lithuania	61	63	57	60	65	69	73
Luxembourg	254	256	247	254	265	264	257
Hungary	61	63	64	65	65	65	66
Malta	78	81	84	86	84	84	86
Netherlands	136	139	137	135	135	132	131
Austria	123	124	126	126	128	129	128
Poland	53	55	59	62	64	66	67
Portugal	79	79	81	81	78	76	79
Romania	42	48	49	50	51	53	55
Slovenia	87	89	85	83	83	82	82
Slovakia	67	71	71	73	73	74	75
Finland	118	120	116	115	117	115	113
Sweden	128	127	123	126	127	126	127
United Kingdom	118	114	112	108	106	107	109
Source of Data: Eurostat							
Last update: 23.03.2015							

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας κινούνταν σταθερά κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ αλλά σχετικά κοντά σε αυτό, γύρω στις 90 μονάδες βάσης καταφέροντας να συγκλίνει το 2009 στις 94 μονάδες βάσης.

Με την έλευση της κρίσης έχουμε μέσα σε 3 χρόνια μια ραγδαία πτώση της τάξεως των 20 μονάδων βάσης στις 74 μονάδες το 2012 και η κατάσταση δείχνει να έχει σταθεροποιηθεί σε αυτό το επίπεδο, χωρίς ιδιαίτερα σημάδια ταχείας ανάκαμψης σε μεσοπρόθεσμα χρονικά πλαίσια.

Συμπεράσματα

Το κυρίαρχο ερώτημα που τίθεται είναι το εξής: Αποτελεί η ανάπτυξη των Συμφώνων της Βασιλείας για την πλειοψηφία των διεθνών χρηματαγορών και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων παγκοσμίως τη βέλτιστη απάντηση στις απαιτήσεις των καιρών;

Η προφανής και αρχική απάντηση είναι θετική, αφού από μια οπτική η διεθνής εποπτεία μπορεί να θεωρηθεί μέχρι και αναγκαία. Οι καινούργιοι κανόνες όμως έχουν μεγάλο βαθμό πολυπλοκότητας και θεωρούνται σχετικά ασαφείς.

«Όσον αφορά το ρυθμιστικό και εποπτικό πλαίσιο, μπορούν να γίνουν αρχικά δύο παρατηρήσεις, πρώτον, ότι η εποπτεία των τραπεζών γινόταν με βάση την οικονομική ευρωστία κάθε οργανισμού χωριστά (μικρο-προληπτική εποπτεία), παραβλέποντας ορισμένες φορές την επίδραση από το εξωτερικό περιβάλλον καθώς και το συστημικό κίνδυνο (μακρο-προληπτική εποπτεία) και, δεύτερον, ότι αναπτύχθηκε ένα «παράλληλο τραπεζικό σύστημα» μη εποπτευόμενο, με αδιαφάνεια και δυσκολία εντοπισμού των κινδύνων (π.χ., hedge funds), σε πολλές περιπτώσεις με τη σύμπραξη των ίδιων των τραπεζών. Επίσης, η χρηματοοικονομική κρίση εμφανίστηκε χρονικά στην αρχή της υλοποίησης μιας μεγάλης προσπάθειας τροποποίησης του εποπτικού πλαισίου για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις της Βασιλείας II. Υπό αυτή την έννοια, το πλαίσιο της Βασιλείας II δεν «πρόλαβε» να ελεγχθεί ως προς την ικανότητά του να αμβλύνει τις επιπτώσεις μιας κρίσης. Παράλληλα, όμως, τα μαθήματα από την κρίση ανέδειξαν ορισμένες πρόδηλες αδυναμίες της Βασιλείας II και στα διεθνή φόρουμ έχει ξεκινήσει η συζήτηση για τη μελλοντική μορφή της εποπτείας των τραπεζών, καθώς και τις αναγκαίες τροποποιήσεις της Βασιλείας II.

Η Βασιλεία ΙΙ υποτίμησε ορισμένους σημαντικούς κινδύνους και γενικά υπερεκτίμησε τη δυνατότητα των τραπεζών να διαχειριστούν αποτελεσματικά τους κινδύνους, όπως ο κίνδυνος χώρας. Οποιαδήποτε μορφή και αν λάβει μελλοντικά η εποπτεία είναι σίγουρο ότι μεγάλοι και πολύπλοκοι τραπεζικοί οργανισμοί (συστημικά σημαντικοί – systemically important) θα έχουν πιο αυστηρή προληπτική εποπτεία, με περιορισμούς στις μορφές ανάληψης κινδύνων και καλύτερη εταιρική διακυβέρνηση».⁴³

Για τους παραπάνω λόγους, λοιπόν, η Βασιλεία ΙΙΙ έρχεται να συμπληρώσει όλα τα κενά και να διορθώσει τις παραμέτρους εκείνες που επιτρέπουν την εμφάνιση ανεξέλεγκτων οικονομικών καταστάσεων.

Πιο αναλυτικά «αναμφίβολα, οι αλλαγές στο εποπτικό πλαίσιο των τραπεζών θα έχουν επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα αλλά και στο επιχειρηματικό μοντέλο των τραπεζών. Συγκεκριμένα, οι πρόσθετες εποπτικές επιβαρύνσεις αυξάνουν το κόστος χρηματοδότησης επηρεάζοντας αρνητικά τους ρυθμούς ανάπτυξης των οικονομιών. Τα ευρήματα της έρευνας της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών αλλά και του ΟΟΣΑ έδειξαν 0,09% κατά μέσο όρο μείωση στον ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης για κάθε 100 μονάδες βάσης αύξησης του δείκτη των ιδίων κεφαλαίων και επιπλέον μείωση 0,15% για κάθε 50% ποσοστιαία αύξηση του δείκτη ρευστότητας. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι η εφαρμογή όλων των παραπάνω μέτρων θα μειώσει τον ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης περίπου κατά 0,7%.

Πέραν των απαιτήσεων σε κεφάλαια και ρευστότητα, η αναμενόμενη μείωση των τιτλοποιήσεων θα επιφέρει αύξηση κατά μέσο όρο 34 μονάδες βάσης στο κόστος χρηματοδότησης της λιανικής τραπεζικής. Η αύξηση αυτή μεταφράζεται σε επιπλέον μείωση 0,1% της οικονομικής δραστηριότητας.

Ωστόσο οι νέες ρυθμίσεις θα έχουν και θετικό αντίκτυπο εξαιτίας της μείωσης της μεταβλητότητας της οικονομικής δραστηριότητας. Εκτιμάται ότι κάθε 100 μονάδες βάσης αύξηση του δείκτη ιδίων κεφαλαίων μειώνει τη μεταβλητότητα του ρυθμού ανάπτυξης κατά 1%, ενώ αντίστοιχο είναι και το αποτέλεσμα των δεικτών ρευστότητας.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειώσουμε ότι οι προβλέψεις αυτές στηρίζονται σε ιστορικά δεδομένα και σε δυναμικά μοντέλα και επομένως εμπεριέχουν έναν υπολογίσιμο βαθμό αβεβαιότητας. Δίνουν ωστόσο μια αίσθηση των επιπτώσεων στις

⁴³ Φ. Καλφάογλου, Η Χρηματοοικονομική Κρίση και η Βασιλεία ΙΙ

αναπτυξιακές προοπτικές των οικονομιών. Επιπλέον, στους παραπάνω υπολογισμούς δεν έχουν ληφθεί υπόψη τα οφέλη από την αποφυγή συστημικών κρίσεων, όπως η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 η οποία κόστισε περίπου το 2% της παγκόσμιας οικονομίας και περίπου το 3,7% των οικονομιών των χωρών του ΟΟΣΑ.

Ανάλογης σημασίας ωστόσο είναι και οι επιπτώσεις του νέου ρυθμιστικού πλαισίου στο επιχειρηματικό μοντέλο των τραπεζών. Μελέτες συμβουλευτικών εταιριών υπολογίζουν ότι η εφαρμογή της Βασιλείας III θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της απόδοσης κεφαλαίου (ROE) κατά 3,5% λόγω κεφαλαιακών αναγκών και κατά 0,8% εξαιτίας των κανόνων της ρευστότητας. Οι επενδυτές αναμένεται να επιβάλουν μεγαλύτερη πειθαρχία στις τράπεζες, δεδομένου ότι θα αναλάβουν και μεγαλύτερο κίνδυνο λόγω της αύξησης της συμμετοχής τους στη χρηματοδότηση. Τέλος, οι τράπεζες εκτιμάται ότι θα μειώσουν την έκθεσή τους σε υψηλού κινδύνου πελάτες και προϊόντα και θα περιορίσουν τη χορήγηση εγγυήσεων με αρνητικές συνέπειες για το παγκόσμιο εμπόριο. Αντίστοιχα, στην πλευρά του παθητικού των τραπεζών, αναμένεται ζήτηση για καταθέσεις αλλά και μεσοπρόθεσμες πηγές χρηματοδότησης λόγω των περιορισμών στη ρευστότητα.

Αναμφίβολα, οι επικείμενες αλλαγές θα έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη δομή και τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού τομέα και επομένως η εφαρμογή τους προϋποθέτει μια εύλογη περίοδο προσαρμογής. Δεδομένης της ισχνής οικονομικής ανάπτυξης στην Ευρώπη και σε λιγότερο βαθμό στις ΗΠΑ, η επιτροπή της Βασιλείας έχει αποφασίσει τη σταδιακή υιοθέτηση του πλαισίου μέχρι το 2019, θέτοντας ταυτόχρονα συγκεκριμένα ορόσημα με σκοπό την παρακολούθηση της προσαρμογής.

Επιπλέον, η έννοια του συστημικού κινδύνου περιλαμβάνει και το λεγόμενο "σκιάδες τραπεζικό σύστημα" (shadow banking system). Επομένως η εφαρμογή εποπτικού πλαισίου σε μη τραπεζικούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς κρίνεται επιβεβλημένη. Σε διαφορετική περίπτωση οι τράπεζες θα κληθούν να αντιμετωπίσουν αθέμιτο ανταγωνισμό ο οποίος θα συρρικνώσει το εποπτευόμενο τραπεζικό σύστημα, προς όφελος του ανεξέλεγκτου μη τραπεζικού συστήματος. Μια τέτοια εξέλιξη επί της ουσίας θα ακύρωνε την προσπάθεια για την ενίσχυση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα». ⁴⁴

⁴⁴ Ν. Γ. Τραυλός – Π. Κ. Αβραμίδης, Επιπτώσεις στην Ανάπτυξη και στο Τραπεζικό Σύστημα, 2013

Έτσι, λοιπόν, «στο αποκορύφωμα της κρίσης χρέους στην ευρωζώνη, οι ηγέτες της ΕΕ δεσμεύθηκαν να στηρίξουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα της ευρωζώνης χτίζοντας μία «τραπεζική ένωση». Στόχος ήταν να τερματιστεί η "μοιραία" σχέση ανάμεσα στις τράπεζες και τα κράτη που αποδείχθηκε καταστροφική για χώρες όπως η Ισπανία και η Ιρλανδία. Κανένα κράτος – μέλος δε θα χρειαζόταν πια να αντιμετωπίζει μόνο του μία τραπεζική κρίση, καθώς οι εταίροι του θα το βοηθούσαν αναλαμβάνοντας μέρος από το βάρος. Το ταξίδι προς τον πιο φιλόδοξο στόχο ολοκλήρωσης της ΕΕ από τη δημιουργία του ευρώ, ολοκληρώθηκε. Μετά από μία μαραθώνια συνεδρίαση διάρκειας, το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο και τα κράτη μέλη συμφώνησαν να δημιουργήσουν ένα ενοποιημένο σύστημα για την αντιμετώπιση των τραπεζικών κρίσεων.

Ο αποκαλούμενος «Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης Τραπεζών» (SRM) είναι ένας από τους δομικούς λίθους της τραπεζικής ένωσης. Η άλλη θεμέλια λίθος – η μεταβίβαση της εξουσίας των εθνικών ρυθμιστικών αρχών για την εποπτεία των μεγαλύτερων τραπεζών της ευρωζώνης στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα – αποφασίστηκε στα τέλη του προηγούμενου έτους. Εξ αρχής ήταν γνωστό ότι για να δημιουργηθεί μία τραπεζική ένωση απαιτούνται δύσκολοι συμβιβασμοί από τα κράτη-μέλη. Από τα πρώτα βήματα στις διαπραγματεύσεις έγινε σαφές ότι η Γερμανία δεν ήθελε να δημιουργηθεί ένα κοινό σχήμα εγγύησης που θα προστάτευε τους μικροκαταθέτες σε περίπτωση τραπεζικής χρεοκοπίας. Η ελπίδα όμως, ήταν πως δε θα γινόντουσαν εκπτώσεις στα άλλα στοιχεία της τραπεζικής ενοποίησης. Δυστυχώς, έγινε το αντίθετο.

Για να είμαστε δίκαιοι, η συμφωνία για το ενιαίο εποπτικό όργανο είναι ισχυρή. Η ΕΚΤ μπορεί να μην εποπτεύει όλες τις τράπεζες στην ευρωζώνη, αλλά τα ρυθμιστικά όργανα της Φρανκφούρτης θα έχουν ρυθμιστική εξουσία για τις μεγαλύτερες τράπεζες κι αυτό είναι η δεύτερη καλύτερη επιλογή. Οι τραπεζικοί γίγαντες της Ευρώπης δε θα ελέγχονται πλέον από τα φιλικά ρυθμιστικά όργανα των χωρών τους. Η ελπίδα είναι πως η ΕΚΤ θα αποδειχθεί πιο σκληρή, εντοπίζοντας τα πιθανά προβλήματα προτού γίνουν μη διαχειρίσιμα.

Τα υπόλοιπα σημεία της συμφωνίας όμως είναι πολύ απογοητευτικά. Ας πάρουμε για παράδειγμα το μηχανισμό για την εκκαθάριση μίας τράπεζας που αντιμετωπίζει προβλήματα. Θεωρητικά, η διαδικασία αυτή θα έπρεπε να ολοκληρώνεται μέσα σε

ένα σαββατοκύριακο, για να αποφευχθούν οι κίνδυνοι αναταραχής στις αγορές και μαζικής φυγής των καταθετών από τις τράπεζες.

Η τελική συμφωνία όμως περιλαμβάνει πολλαπλά πάνελ και περισσότερους από 100 συμμετέχοντες στη λήψη αποφάσεων. Οι εθνικές κυβερνήσεις, που δεν έχουν σχεδόν κανένα κίνητρο για να αποφασίσουν το κλείσιμο μίας τράπεζας καθώς φοβούνται τον πολιτικό αντίκτυπο, διατηρούν λόγο σε αυτή τη διαδικασία.

Το πιο σημαντικό όμως, είναι πως ξεχάστηκε η υπόσχεση που έδωσαν τα κράτη-μέλη να μοιράζονται το βάρος της διάσωσης ή της εκκαθάρισης μίας τράπεζας. Είναι γεγονός ότι η εκτεταμένη χρήση των κανόνων για «bailin» συνεπάγεται πως οι ομολογιούχοι θα αντιμετωπίσουν τελικά το πραγματικό κόστος του κινδύνου που αναλαμβάνουν. Μετά από αυτό όμως, η οικονομική ευθύνη για τη διάσωση μίας τράπεζας παραμένει κατά κύριο λόγο στους ώμους της εκάστοτε εθνικής κυβέρνησης. Ως προς τις τράπεζες που χρειάζεται να κλείσουν, με διαθέσιμα μόλις 55 δισ. ευρώ το ταμείο εξυγίανσης τραπεζών είναι μικρό, ενώ θα είναι έτοιμο σε 8 χρόνια.

Θα ανησυχούσαμε λιγότερο για αυτές τις ατέλειες εάν ήταν σαφές ότι η συμφωνία θα βελτιωνόταν στο μέλλον. Αυτό όμως είναι δύσκολο. Επειδή το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης περιλαμβάνεται σε διακρατική συμφωνία, τα κράτη-μέλη διατηρούν το δικαίωμα του βέτο σε οποιαδήποτε μελλοντική αλλαγή. Η Γερμανία, η οποία τρέμει οτιδήποτε περιλαμβάνει αμοιβαιοποίηση υποχρεώσεων, είναι απίθανο να προχωρήσει σε νέους συμβιβασμούς.

Η ευρωζώνη κινδυνεύει να εγκλωβιστεί σε μία ελαττωματική τραπεζική ένωση μέχρι την επόμενη κρίση. Αυτό δημιουργεί ακόμη μεγαλύτερο βάρος στην ΕΚΤ. Η κεντρική τράπεζα αναλαμβάνει τον εκτενή έλεγχο των ισολογισμών για τους οργανισμούς που θα εποπτεύει ώστε να εξασφαλιστεί ότι έχουν επαρκή κεφάλαια. Αυτή η εκτίμηση πρέπει να είναι αξιόπιστη και να εξασφαλίσει ότι οι μεγαλύτερες τράπεζες είναι σε θέση να αντέξουν το επόμενο σοκ. Επειδή αυτή η συμφωνία για την τραπεζική ενοποίηση ήταν ανεπαρκής, κάθε λάθος μπορεί να αποδειχθεί εξαιρετικά δαπανηρό».⁴⁵

⁴⁵ <http://www.ft.com/cms/s/0/8a905794-b103-11e3-9f6f-00144feab7de.html>, 23/03/2014 "FT.com editorial: A highly imperfect banking union"

Επίλογος

«Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι είμαστε μάρτυρες της μεγαλύτερης χρηματοπιστωτικής κρίσης της τελευταίας εκατονταετίας. Το γεγονός ότι η σημερινή οικονομία έχει μεγαλύτερο παγκοσμιοποιημένο χαρακτήρα στην κίνηση του κεφαλαίου σε σχέση με το παρελθόν, κάνει την κρίση αυτή πιο σοβαρή τόσο στις επιπτώσεις όσο και στους τρόπους αντιμετώπισής της.

Περίοδοι κρίσεων είναι συνήθως εποχές δύσκολες με μεγάλες αρνητικές επιπτώσεις σε εταιρίες, εργαζόμενους και νοικοκυριά. Είναι όμως και εποχές που χαρακτηρίζονται από δημιουργικότητα και καινοτομίες. Η κατανοητή απροθυμία για ανάληψη κινδύνου και η προσεκτική προσέγγιση της κρίσης θα πρέπει να δράσουν συμπληρωματικά με τη δημιουργικότητα για νέους τρόπους αντιμετώπισης της σημερινής κρίσης».⁴⁶

«Το 2014 τίθεται σταδιακά σε εφαρμογή η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση. Βασικός στόχος της, σύμφωνα με τη σχετική αναφορά στη Δήλωση της Διάσκεψης Κορυφής της Ευρωζώνης της 29ης Ιουνίου 2012 είναι «η επιτακτική ανάγκη να σπάσει ο φαύλος κύκλος τραπεζών και δημοσίου χρέους». Από τον Νοέμβριο του 2014 τουλάχιστον 128 συστημικά σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στα κράτη μέλη της ευρωζώνης θα υπαχθούν στην άμεση προληπτική εποπτεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στο πλαίσιο του καθιερούμενου Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού. Αυτό αποτελεί τη σημαντικότερη τομή στο ευρωπαϊκό νομισματικό και χρηματοπιστωτικό θεσμικό πλαίσιο μετά τη θέση σε εφαρμογή της νομισματικής ένωσης τον Ιανουάριο του 1999. Με τη θέση σε εφαρμογή του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, τον Νοέμβριο του 2014, αρχίζει μια νέα εποχή για το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα. Η ανάθεση στην ΕΚΤ εποπτικών καθηκόντων την καθιστά πλέον κυρίαρχη όχι μόνον στο νομισματικό αλλά και στο τραπεζικό πεδίο. Αξίζει μάλιστα να επισημανθεί ότι για ορισμένα κράτη μέλη της ευρωζώνης (όπως η Γερμανία και η Αυστρία, αλλά σε ορισμένο βαθμό και η Γαλλία) είναι πρωτόγνωρο η νομισματική τους αρχή να είναι και η εποπτική των πιστωτικών ιδρυμάτων τους. Είναι, επίσης, προφανές ότι με τις διατάξεις του νέου κανονιστικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων, πολλά συστημικά σημαντικά πιστωτικά

⁴⁶ Χρ. Καμπόλης – Ν. Γ. Τραυλός, Τα αίτια της πρόσφατης παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης

ιδρύματα στα κράτη μέλη της ευρωζώνης θα κληθούν να αντλήσουν σημαντικά ποσά ιδίων κεφαλαίων (κυρίως με τη μορφή κοινών μετοχών), πολλαπλάσια εκείνων που διαθέτουν σήμερα».⁴⁷

«Για να είναι αποτελεσματικός, ο ΕΜΕ (Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης) θα πρέπει επίσης να διαθέτει ένα ολοκληρωμένο σύνολο εκτελεστικών εργαλείων και εξουσιών, όπως προβλέπεται στην Οδηγία για την ανάκαμψη και την εξυγίανση των τραπεζών, επί της οποίας επιτεύχθηκε συμφωνία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, των κρατών-μελών της ΕΕ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις 12.12.2013. Η Οδηγία αναμένεται να τεθεί σε ισχύ το 2015, ενώ το εργαλείο διάσωσης με ίδια μέσα (bail-in tool) θα τεθεί σε ισχύ το αργότερο την 1η Ιανουαρίου 2016».⁴⁸

Το χρηματοοικονομικό σύστημα και οι οικονομικές συνθήκες μεταβάλλονται δυναμικά και με ταχύτατους ρυθμούς. Προκύπτει λοιπόν η ανάγκη αναπροσαρμογής του παρόντος συστήματος αξιολόγησης, ώστε οι εποπτικές αρχές να μπορούν να προσαρμόζονται άμεσα στις μεταβολές και στις νέες συνθήκες. Τα προβλήματα και οι ελλείψεις που αναφέρθηκαν εξηγούν μερικώς τις πρόσφατες τραπεζικές κρίσεις σε όλο τον κόσμο και αποδεικνύουν ότι η διαδικασία ελέγχου και αξιολόγησης των τραπεζών δεν είναι αποτελεσματική πάντα. Προκύπτει λοιπόν η ανάγκη αναμόρφωσης των εποπτικών μηχανισμών για την αποφυγή μελλοντικών καταστροφών.

⁴⁷ Χρ. Γκόρτσος, Η πορεία προς την «Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση»: θεσμικές και κανονιστικές διαστάσεις και οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, Ιανουάριος 2014, <http://www.des.unipi.gr/wp-content/uploads/2014/04/11>

⁴⁸ Ετήσια Έκθεση Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας 2013
<http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/annrep/ar2013el.pdf>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-

References

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [ΑλΠε90] Π. Αλεξιάκης και Π. Πετράκης, «Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα κάτω από τις εσωτερικές, τις κοινοτικές και τις άλλες διεθνείς εξελίξεις», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1990
- [Αγγε08] Π. Χρ. Αγγελόπουλος, Τράπεζες & Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα 2008
- [Γκαρ03] Ν. Γκαργκάνας, , Δεκεμβρίου 2003., <http://www.bankofgreece.gr>
- [Γκορ03] Χρ. Γκόρτσος, Διεθνές Νομισματικό και Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο , Αθήνα 2003
- [Γκορ05] Χρ. Γκόρτσος, ,, Βασιλεία ΙΙ και Κεφαλαιακή Επάρκεια των Τραπεζών, Μάιος 2005
- [Γκορ07] Χρ. Γκόρτσος, "Η Βασιλεία ΙΙ αποτελεί πρόκληση όχι μόνο για τα εποπτευόμενα πιστωτικά ιδρύματα, αλλά και για τις εποπτικές αρχές". Συνέντευξη στο ένθετο Banking & Finance του περιοδικού Επιστημονικό Μάρκετινγκ. Τεύχος Ιούλιος-Αύγουστος 2007
- [Γκορ] Χρ. Γκόρτσος, Βασιλεία ΙΙΙ»: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος
- [Γκορ14] Χρ. Γκόρτσος, Η πορεία προς την «Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση»: θεσμικές και κανονιστικές διαστάσεις και οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, Ιανουάριος 2014 , <http://www.des.unipi.gr/wp-content/uploads/2014/04/11>
- [Καλφ06] Φ. Καλφάογλου, Η επίπτωση του Νέου Πλαισίου Υπολογισμού των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων Τραπεζών (Βασιλεία ΙΙ) στην αποτελεσματικότητα και τη σταθερότητα του Τραπεζικού Συστήματος, 2006

- [Καλφ06] Φ. Καλφάογλου, Η Χρηματοοικονομική Κρίση και η Βασιλεία II
- [Καμπ] Χρ. Καμπόλης – Ν. Γ. Τραυλός, Τα αίτια της πρόσφατης παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης
- [Κορλ06] Π. Γ. Κορλίρας, Νομισματική θεωρία και πολιτική, Εκδόσεις Ε. Μπένου, Αθήνα 2006
- [Κορλ210] Π.Γ. Κορλίρας , «Νομισματική Πολιτική Και Τραπεζικό Σύστημα Στην Ελλάδα :1950-2000», Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 2010.
- [Κιοχ93] Κιόχου, Χρήμα-Πίστη-Τράπεζες, Εκδόσεις Έλλην , Αθήνα 1993
- [ΛεΣΠ10] Η. Λεκκός, Ειρ. Στάγγελ, Ν. Πανδής, Ανάλυση της Δομής και Λειτουργίας του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος, Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 2010
- [Πετρ07] Π. Πετράκης, Σύμφωνο της Βασιλείας I & II , Αθήνα 2007
- [ΠρΚα01] Γ. Προβόπουλος – Π. Καπόπουλος, Η Δυναμική Του Χρηματοοικονομικού Συστήματος, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2001
- [ΤρΑβ13] Ν. Γ. Τραυλός – Π. Κ. Αβραμίδης, Επιπτώσεις στην Ανάπτυξη και στο Τραπεζικό Σύστημα, 2013
- [InCCMCS] Το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards).
- [ΧρΝτ12] Α. Γ. Χριστόπουλος, Ι. Γ .Ντόκας, Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής θεωρίας, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2012
- [ΟιΕπΓκ06] Οικονομική Επιθεώρηση, Δεκέμβριος 2006, Άρθρο Χρ. Γκόρτσου, Το νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων (Βασιλεία II)

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [BisOrg11] Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems - revised version June 2011, <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>

- [BisOrg10] Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, December 2010
<http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>
- [CoCh01+He02] Thomas F. Cosimano, Ralph Chami , "Monetary policy with a touch of Basel" IMF, 2001 & Skander J. Van den Heuvel, 2002. "Does bank capital matter for monetary transmission?," Economic Policy Review, Federal Reserve Bank of New York, issue May
- [Ca05] Fernando J. Cardim de Carvalho, Βασιλεια II: Μια Κριτική Εκτίμηση, Μάρτιος 2005
- [KaSt94] Anil K. Kashyap, Jeremy C. Stein, Monetary Policy and Bank Lending, National Bureau of Economic Research, 1994
- [Tana07] M. Tanaka, The Macroeconomic Implications of the New Basel Accord, 2007
- [Enoc97] C. Enoch, J. H. Green: Banking Soundness and Monetary Policy, Published by IMF, 1997.
- [Misk01] F. Miskin: The Economics of Money, Banking and Financial Markets, Published by Addison Wesley Longman, 6th edition, 2001.
- [EnEs00] H. Engler, J. Essinger: The Future of Banking, Published by Pearson Education, Reuters, 1st edition, 2000.
- [DeTi99] M. Dewatripont, J. Tirole: The Prudential Regulation of Banks, Published by The MIT Press, 2nd edition, 1999.
- [NVCAEY02] New Basel Capital Accord, Ernst & Young, Global Financial Services, September 2002.
- [EconA04] "Trust me I'm a banker", A survey of international banking, Economist.com, The Economist print edition, April 2004.
- [EconM04] "The trouble with banks", Economist.com, The Economist print edition, May 2004.
- [HBVSEIMFS96] Healthy Banks are Vital for a Strong Economy, IMF Survey, October 1996.
- [ICCMCSBCBS04] International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, Basel Committee on Banking Supervision, June 2004
- [Bali08] Balin B. "Basel I, Basel II and Emerging Markets: a non technical analysis", submitted for review and approved 10 May 2008

- [NCIJICFAI] Banking Crisis in Japan, Institute of Chartered Financial Analysts of India-ICFAI
- [BI04] Basel II And Its Implications , November 2004
- [BUBO] Basel III and Responding to the Recent Financial Crisis: Progress made by the Basel Committee in relation to the Need for Increased Bank Capital and Increased Quality of Loss Absorbing Capital , Marianne Ojo , Center for European Law and Politics (ZERP), University of Bremen, Oxford Brookes University, Oxford.
- [HBCM09] History of the Basel Committee and its Membership , August 2009

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- [EconCom][http://www.economist.com/news/essays/21600451-finance-not-merely-prone-crises-it-shaped-them-five-historical-crises-show-how-aspects-today-s-fina%20,\"The slumps that shaped modern finance\"](http://www.economist.com/news/essays/21600451-finance-not-merely-prone-crises-it-shaped-them-five-historical-crises-show-how-aspects-today-s-fina%20,\)
- [KoMeGr12][http://www.kostasmelas.gr/2012/09/blog-post_25.html,\" H Ιστορία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος: Ο υπηρέτης\"](http://www.kostasmelas.gr/2012/09/blog-post_25.html,\)
- [BisOrg] <http://www.bis.org/bcbs>
- [HseRu][www.hse.ru/data/2011/12/01/1270885970/HSE%20LECTURE%20III%20\(MAY%2023,%202011\)%20BASEL%20I%20and%20BASEL%20II%20\(1\).ppt](http://www.hse.ru/data/2011/12/01/1270885970/HSE%20LECTURE%20III%20(MAY%2023,%202011)%20BASEL%20I%20and%20BASEL%20II%20(1).ppt)
- [IoscoOrg] <http://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD271.pdf>
- [EcEurEuro]http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/GDP_at_regional_level/el
- [TheBankCom][http://www.thebanker.com/Regulation-Policy/Regulation/Jose-Maria-Roldan-says-don-t-forget-Basel-II?ct=true,\" 08/12/2010 \"Jose Maria Roldan says don't forget Basel II\"](http://www.thebanker.com/Regulation-Policy/Regulation/Jose-Maria-Roldan-says-don-t-forget-Basel-II?ct=true,\)
- [FtCom][http://www.ft.com/cms/s/0/8a905794-b103-11e3-9f6f-00144feab7de.html,\" 23/03/2014 \"FT.com editorial: A highly imperfedted banking union\"](http://www.ft.com/cms/s/0/8a905794-b103-11e3-9f6f-00144feab7de.html,\)

- [EcEuEuro]<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/mapToolClosed.do?tab=map&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00114&toolbox=types#>
- [EcbEur13]Ετήσια Έκθεση Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας 2013, <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/annrep/ar2013el.pdf>